Алран кайми аки-сухи, асран кайми атти-анни...

57 (2570) [1]
Хакĕ ирĕклĕ

ХРЕСЧЕН САССИ

2015
сентябрь/авăн
4

1991 çулхи апрелĕн 21-мĕшĕнче тухма тытăннă

ĔÇÇИ

Вăрман евĕр каш-кашлать

Республикăра хĕрсех вырма пырать. Етĕрне районĕнчи «Ленинская искра» хуçалăхра вара тырă вырнипе пĕрлех çĕр ĕçченĕсем тăрăшсах хăмла татаççĕ. Мĕн тăвăн, ăна та кая хăварма юрамасть. Çумăрлă, çиллĕ çанталăкра пучах çилпе вĕçнипе авăрсем пушанаççĕ, тухăç та чакать.

Хăмла плантацине çывхарнă май сăмсана ырă, техĕмлĕ шăршă кăтăкларĕ. Кăвак тӳпенелле кармашакан симĕс авăртан тулли курланкăсем аялтанах усăннă.

– Кăçал хăмла вĕтĕрех пулин те йышлă, тухăç иртнĕ çулхинчен кая мар тухмалла, – савăнса пĕлтерчĕ хуçалăх агрономĕ Маргарита Иванова.

Лаптăк çурри пушаннă ĕнтĕ. Сĕм вăрман пек кашласа ларакан хăмла пахчинче трактор кĕрлени кăна илтĕнет, ĕçлекенсем курăнмаççĕ те. Шав çывхарнă май тинех техникăна асăрхарăмăр. Трактор кузовĕ çинчи 7-8 çын «симĕс ылтăна» тимĕр пăралукран асăрханса вĕçертет, ура вĕçне кушалать. Техника пĕр чарăнмасăр майĕпен малаллах шăвать. Унран юлас мар тесе васкаççĕ ĕçченсем. Купа куç умĕнчех ӳссе пычĕ. Хĕрсех вăй хуракансене борт хĕррине хĕстерсех хучĕ тейĕн. Хăмла ретне пушатнă тĕле кузов çинче тăмалăх вырăн та юлмарĕ. Ĕç вĕçленнине систерсе трактор пахча вĕçне тухрĕ. Тулли кузовран çынсем анма пикенчĕç. Техника вара йывăррăн хускалса комбайн патне çул тытрĕ.

– Виççĕмĕш кун хăмла пахчинче вăй хуратпăр. Çанталăк лайăх тăрсан икĕ эрнерен йăлтах пĕтермелле, – терĕç ĕçченсем канма ларнă май. – Хальлĕхе ĕç кал-кал пырать, чăрмав çук, апата та кунтах илсе килсе çитереççĕ. Ир пуçласа каçченех пахчара эпир. Хĕвеллĕ кунра ытларах татса юласшăн.

Хуçалăхра «симĕс ылтăн» 26 гектар йышăнать, çав шутра тухăç параканни – 22. Вĕсем виçĕ участокра – Тури Ачакра, Яракассинче, Лапракассинче – вырнаçнă. Яракассинче пучах маларах пулса çитнипе ĕçе унтан тытăннă.

– Кунта «Московский ранний» сорт çитĕнет, вăл иртерех пулать. Лапракассинчине вара каярах хăварасшăн. «Подвязной» сорта васкаса татмалла мар. Пĕр енчен çакă пирĕншĕн лайăх та. Пурте пĕр харăс «пиçсе» çитсен ĕлкĕрме кансĕр, – ăнлантарать агроном.

Малтанлăха палăртнă тăрăх – гектартан вăтамран 15-16 центнер тухмалла. Кăçал хăмла пучахĕ иртнĕ çулхинчен пĕчĕкрех, анчах йышлă. Ку тăрăхра çулла çумăр çусах тăнипе ӳсен-тăран хунава кайнă иккен. «Нӳрĕк нумай чухне çитĕнме, типĕ çанталăкра вара çимĕçне ытларах пама тăрăшать вăл. Çавăнпа пĕр лаптăкрах пучаха харăс лараймарĕç.

7-мĕш стр. ➔

ÇЫРĂНТАРУ 2016

«Хыпара» – кашни çемьене!

Сентябрĕн 1-мĕшĕнчен Раççей почтин мĕнпур уйрăмĕнче «Хыпар» Издательство çурчĕн хаçат-журналне 2016 çулăн I çурринче илсе тăмашкăн çырăнтараççĕ:

«ХЫПАР» – 625, 62 тенкĕ, çырăнтару индексĕ – 54800.

«ХЫПАР» – эрнекун» – 325,92 тенкĕ, çырăнтару индексĕ – 78353.

«ХРЕСЧЕН САССИ» – 254, 76 тенкĕ, çырăнтару индексĕ – 54838

ЭРНЕКУН

КĔСКЕН

Чăваш çĕрулмине кăмăлласçĕ

Чăваш хресченĕ çитĕнтернĕ пахчаçимĕçпе улма-çырлана хула çыннисем кăмăлласах туянаççĕ. Шупашкар хулинче çак тапхăрта "Кĕр мăнтăрĕ" ятпа ятарлă ярмăрккăсем иртеççĕ. Паян çавнашкал ярмăрккă Мускавра ("Тимирязевская" метропа юнашар вырнаçнă Яблочков урамĕнче) уçăлать. Юлашки икĕ уйăхра Раççей тĕп хулине чăвашсем хăйсем çитĕнтернĕ пахчаçимĕçпе тăваттăмĕш хут каяççĕ.

"Вечерняя Москва" хаçатра пирĕн хресченсен чĕртаварне Мускав çыннисем пысăка хурса хакланине палăртнă. Чăваш çĕрулмине вĕсем пуринчен ытла кăмăллаççĕмĕн.

Юбилейсене хатĕрленсе

Çак эрнере Чăваш Республикин экономика аталанăвĕ, промышленноçпа суту-илӳ министрĕ Владимир Аврелькин Раççей Культура министерствин туризмпа регион политикин департаменчĕн ертӳçипе Ольга Яриловăпа тĕл пулнă. 2019 çулта Шупашкар хули – 550 çул, 2020 çулта Чăваш автономи облаçне йĕркеленĕренпе 100 çул çитнине тĕпе хурса çак уявсене хатĕрленессипе çыхăннă ыйтусене сӳтсе явнă, тĕп мероприятисен планĕн проектне тишкернĕ.

Федераци субъекчĕсен паллă пулăмĕсене уявлассипе çыхăннă тытăма пырса тивекен саккуна улшăнусем кĕртмелле. Хальхи вăхăтра вĕсене РФ Культура министерствинче хатĕрлеççĕ. Ку тĕлĕшпе те тĕлпулура сăмах хускатнă.

Сĕнтĕрвăррине те пулăшмалла

Канаш монохуласен шутне лексе федераци пулăшăвне илме тивĕçлине хамăр хаçатра пĕлтернĕччĕ. Хулана аталантармалли çинчен калакан килĕшĕве ятарлă фондпа мартăн 30-мĕшĕнче алă пуснăччĕ. Федераци уйăракан укçапа канализацин тасату сооруженийĕсене, шыв пăрăхĕсене тĕпрен юсамалла, индустри паркĕн территорийĕпе çаврăнса иртекен çул тумалла.

Монохуласене аталантармалли фондра Сĕнтĕрвăррипе çыхăннă документсем те выртаççĕ. Хула проблемисене татса памашкăн фондăн укçи-тенкине явăçтарасшăн. Кирлĕ инфратытăм йĕркелеме хальхи вăхăтра проектпа смета документчĕсем хатĕрлеççĕ.

Ку эрнере Чăваш Республикин экономика аталанăвĕн министрĕ Владимир Аврелькин çак ыйтусемпе "Монохуласене аталантармалли фонд" коммерциллĕ мар пĕрлешӳ директорĕпе Илья Кривоговпа тĕл пулса калаçнă.

Ирина НИКИТИНА.

СЕНТЯБРЬ, 13: СУЙЛАВ

Михаил Игнатьев
КАНДИДАТ
№1

Хисеплĕ ентешсем!

Эпир сирĕнпе пĕрле çĕнĕрен «Халăх программине» йĕркелерĕмĕр.

Кĕске тапхăрта 10 пин ытла сĕнÿ илтĕмĕр.

Çакăншăн сире кашнинех тав тăватăп. Эпир сирĕнпе пĕр шухăшлă, пĕр тĕллевлĕ. Чăваш Ен пуласлăхĕшĕн тăрăшса республикăн экономикине малалла аталантармалла, ял хуçалăхне вăйлатмалла, медицина пулăшăвĕн шайне ÿстермелле, пахалăхлă апат-çимĕçпе халăха туллин тивĕçтермелле, лайăх çул-йĕр сармалла, ялсемпе хуласене хăтлăрах тумалла, тирпей-илем кĕртмелле.

Хаклă туссем!

Пĕрле пулсан кăна палăртса хунине туллин пурнăçлама пултарăпăр. Малашне те эпир сирĕн ыйтусĕнĕвĕре шута илсе ĕçлĕпĕр.

Пирĕн вăй – пĕрлĕхре!

Хисеплесе, Михаил Игнатьев.

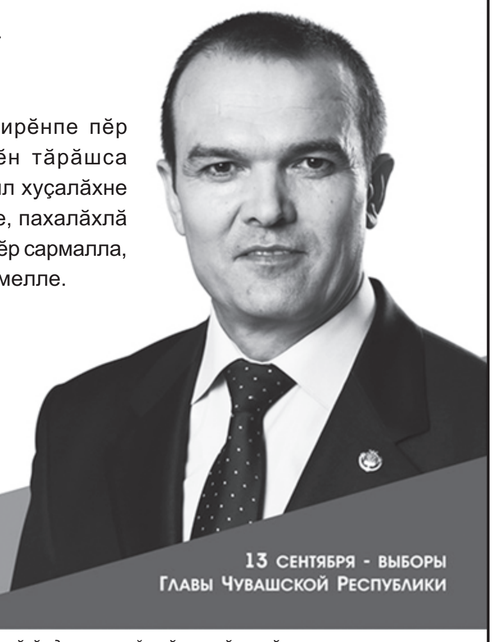

Суйлав умĕнхи агитаци материалне Чăваш Республикин Пуçлăхĕн должноçне йышăнма тăратнă Михаил Васильевич Игнатьев кандидат тÿлевсĕр панă

Тырă выраççĕ, çĕрулми кăлараççĕ

Сентябрĕн 2-мĕшĕ тĕлне 219 062 гектар пĕрчĕллĕ тата пăрçа йышши культурăсене çулнă (78,5 процент), çав шутра 218 983-шне вырса çапнă. Элĕк, Патăрьел, Комсомольски, Шăмăршă, Елчĕк, Етĕрне районĕсенче вырма вĕçленсе пырать.

Пÿлмене 453 306 тонна «сарă ылтăн» кĕнĕ, гектарти вăтам тухăç – 20,7 центнер. Элĕк, Вăрнар, Муркаш, Çĕрпÿ, Етĕрне, Елчĕк районĕсен кăтартăвĕ пысăкрах.

Палăртнă вăхăт тĕлне çĕрулмине 1 502 гектар çинчен пуçтарса кĕртнĕ. Гектарти вăтам тухăç – 217,6 центнер. «Иккĕмĕш çăкăра» çирĕм районта кăлараççĕ. Елчĕк (364,9 центнер), Вăрмар (284,3) тăрăхĕсенче тухăç уйрăмах пысăк.

Пахчаçимĕç 74 гектар çинчен пуçтарса кĕртнĕ, гектарти вăтам тухăç – 289,7 центнер.

Кĕрхи культурăсене 51 636 гектар çинче акнă (51,6 процент).

Ĕçе вĕçлемелле

Çĕрпÿ сывăхĕнчи Çавал юханшывĕ урлă иртекен кĕпер çинчи юсав ĕçĕсем вĕçленесси автомашинăпа çул çÿрекенсене тахçантанпах канăç памасть. Ăна кăçалхи сентябрĕн 1-мĕшĕ тĕлне вĕçлемелле пулнă, анчах тĕрлĕ сăлтава пула тĕллеве пурнăçлама май килмен. Чăваш Республикин Пуçлăхĕн тивĕçĕсене вăхăтлăх пурнăçлакан Михаил Игнатьев тунтикун Правительство членĕсемпе, ытти яваплă ертÿçĕсемпе ирттернĕ канашлура çак ыйтăва та хускатнă. Ĕçе вăхăтра вĕçлеменни халăха тарăхтарнине, çакă влаçа шанма пăрахасси патне илсе çитерме пултарнине палăртнă. "Çынсене вăл е ку сăлтав интереслентермест. Вĕсене юсавлă кĕпер кирлĕ", – тенĕ вăл. Ĕçе сентябрĕн 5-мĕшĕ тĕлне вĕçлеме хушнă.

Раççей Федерацийĕн Коммунистсен партийĕ
Чăваш Республикин Пуçлăхĕ пулма тăратнă кандидат

Валентин Сергеевич ШУРЧАНОВ

Шурчанов Валентин Сергеевич 1947 çулхи январĕн 19-мĕшĕнче Чăваш Республикинчи Канаш районĕнче, Кивĕ Шелттем ялĕнче çуралнă. Аслă пĕлÿ илнĕ: И.Н.Ульянов ячĕллĕ Чăваш патшалăх университетĕнчен вĕренсе тухнă. "Электропривод тата промышленность установкисене автоматизацилесси" специальноç илнĕ, Чулхулари Партин аслă шкулĕнче вĕреннĕ.

Совет Çарĕнче, Сахалинта, хĕсметре тăнă. Çар званийĕ – подполковник.

Электрик, энергетик-механик, инженер пулса ĕçленĕ. Чăваш патшалăх университетĕнче ВЛКСМ комитечĕн секретарĕнче, университетри парти комитечĕн секретарĕн çумĕнче ĕçленĕ. Пĕлĕвне тата организаторла пултарулăхне кура ăна Шупашкар хулин Калинин райкомĕн пай пуçлăхне çирĕплетнĕ. Унтан вăл КПСС Чăваш обкомĕн инструкторĕ, партин Çĕмĕрле хула комитечĕн пĕрремĕш секретарĕ пулнă, КПСС Тĕп Комитечĕн Организациллĕ ĕç пайĕн инструкторĕнче ĕçленĕ.

1988-1991 çулсенче Валентин Сергеевич Шурчанова КПСС Чăваш обкомĕн секретарĕ, обкомăн пĕрремĕш секретарĕ пулма суйланă.

Раççей Федерацийĕн Атăл тăрăхĕнчи республикисемпе облаçĕсен экономика енĕпе çыхăну тытакан "Анлă Атăл" ассоциацин представителĕ пулнă.

Ăна Чăваш АССР Аслă Канашĕн депутатне, Чăваш Республикин пĕрремĕш суйлаври Патшалăх Канашĕн депутатне, Патшалăх Канашĕн Председательне суйланă, вăл Раççей Федерацийĕн Федераци Пухăвĕн Федераци Канашĕн членĕ пулнă.

Раççей Федерацийĕн Федераци Пухăвĕн виççĕмĕш, пиллĕкмĕш тата улттăмĕш суйлавĕсенчи Патшалăх Думин депутачĕ. Раççей Федерацийĕн пиллĕкмĕш суйлаври Патшалăх Думине суйланиччен Патшалăх Диминчи КПРФ фракцийĕн аппарачĕн пуçлăхĕн çумĕнче ĕçленĕ.

2005-2009 çулсенче КПРФ Тĕп Комитечĕн органĕн – "Правда" хаçатăн тĕп редакторĕ пулнă.

Валентин Сергеевич Шурчанова темиçе хутчен Раççей Федерацийĕн Коммунистсен партийĕн Тĕп Комитечĕн членĕ пулма суйланă. Вăл 1993 çултанпа КПРФăн Чăваш республика уйрăмне ертсе пырать.

2013 çулхи февралĕн 24-мĕшĕнче КПРФ Тĕп Комитечĕн пĕрремĕш пленумĕнче ăна тепĕр хут КПРФ Тĕп Комитечĕн Президиумĕн членĕ пулма суйланă.

Шурчанов Раççей Федерацийĕн Федераци Пухăвĕн улттăмĕш суйлаври Патшалăх Думин депутачĕ. КПРФ фракцийĕн членĕ. Патшалăх Думин информаци политики, информаци технологийĕсем тата çыхăну енĕпе ĕçлекен Комитечĕн Председателĕн пĕрремĕш çумĕ.

СНГ-а кĕрекен патшалăхсен Федераци Пухăвĕнчи Патшалăх Думин яланхи депутацийĕн членĕ, çак организацин патшалăх тытăмĕ тата вырăнти хăйтытăмлăх енĕпе ĕçлекен яланхи комиссийĕн членĕ. Атăлçи федераци округĕнчи гражданла общество институчĕсене аталантарас енĕпе туса хунă Обществăлла канаш членĕ.

Авланнă, ÿссе çитĕннĕ ывăл пур.

ХАМĂР КАНДИДАТ ÇИНЧЕН

«Чăваш Енре Валентин Шурчановăн шанăç лайăх. Унăн опычĕ пысăк, пуян. Республикăн Патшалăх Канашне ертсе пынă. Патшалăх Думин депутачĕ пулса нумай çул ĕçлет. «Правда» хаçатăн тĕп редакторĕнче ĕçлерĕ. Интернационализмпа халăхсен туслăхĕ мĕне тăнине питĕ лайăх пĕлет. Пысăк пĕлÿллĕ, культурăллă çын. Республика Пуçлăхĕнче пултаруллă та хастар, ăнăçлă ĕçлеме пултарать».

Г.А.ЗЮГАНОВ, КПРФ Тĕп Комитечĕн Председателĕ.

Суйлав умĕнхи агитаци материалне Чăваш Республикин Пуçлăхĕн должноçне йышăнма тăратнă Валентин Сергеевич Шурчанов кандидат тÿлевсĕр панă

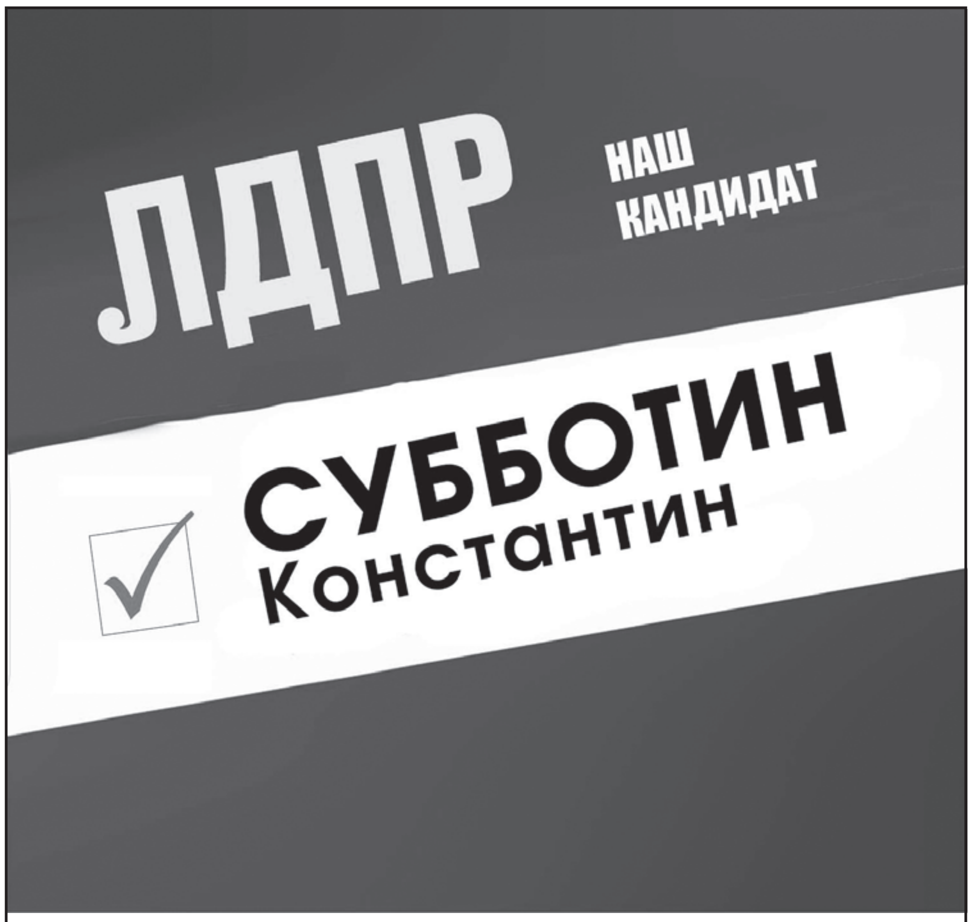

Суйлав умĕнхи агитаци материалне Чăваш Республикин Пуçлăхĕн должноçне йышăнма тăратнă Константин Сергеевич Субботин кандидат тÿлевсĕр панă

Чăваш Республикин пуçлăхĕ пулма кандидата тăратнă

НИКОЛАЕВ Олег Алексеевичăн

суйлав программинчен

ХАЛĂХА СОЦИАЛЛĂ ПУЛĂШУ ПАРАССИ

Социаллă пулăшăва вăйлатма çак ĕçсене пурнăçламалла:

- сусăр çынсемпе ветерансене сывлăха юсамалли техника хатĕрĕсемпе, протезсемпе, санаторипе курортра сипленмелли майсемпе тивĕçтермелле;
- пенсионерсене медицина пулăшăвне килте парассине йĕркелемелле;
- кирлĕ эмелсене йÿнĕ хакпа илме пулăшмалла;
- пенсионерсене, Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин ветеранĕсене, вăрçă ачисене тата тĕрлĕ вăхăтра ытти вăрçă-харçа хутшăннă çынсене çăмăллăхсем туса памалла;
- çамрăк çемьесене хваттер илме е уйрăм çурт-йĕр çавăрма тĕллевлĕ тÿлевсемпе тата субсидисемпе пулăшмалла;
- шкулсемпе ача сачĕсен шутне ÿстерсе вĕсемпе пур ачана та тивĕçтермелле;
- халăха ĕçпе тивĕçтерекенсенчен ĕçлекен çынсене вăхăтра укça паманшăн, вĕсене саккуна пăсса ĕçе илнĕшĕн çирĕп ыйтмалла;
- ача-пăчана кантармалли тата сыватмалли инфраструктурăна (çулла канмалли, спортпа аппаланмалли, сывлăха çирĕплетмелли лагерьсене) йăлтах çĕнĕрен чĕртсе тăратмалла .

Суйлав умĕнхи агитаци материалне Чăваш Республикин Пуçлăхĕн должноçне йышăнма тăратнă Олег Алексеевич Николаев кандидат тÿлевсĕр панă

Йыш ÿснине шута илсе

Чăваш Республикин вĕренÿ тата çамрăксен политикин министрĕ Владимир Иванов палăртнă тăрăх – кăçал вĕренÿ тытăмне пĕтĕмпе 1,1 млрд тенкĕ ытла укçа хывнă. Шкул çулне çитмен ачасен учрежденисене модернизацилеме – 512 млн, вĕренÿ çурчĕсем тума тата çĕнетме – 165 млн, вĕсене тĕпрен тата куллен юсама 263 млн тенкĕ тăкакланă. Тĕрлĕ хатĕр-хĕтĕр, кĕнекесем, автобуссем туянма, хăрушсăрлăха тивĕçтерме 247 млн тенкĕ кайнă.

Шкул ачисен шучĕ ÿснĕ. Пĕрремĕш классенче вĕренекенсем уйрăмах йышлă. Çакна кура нумайăшĕн иккĕмĕш сменăна çÿреме тивет. Ку çивĕч ыйтăва татса пама 2016 çулта çĕнĕ, хăтлă шкулсем тăвассипе çыхăннă программăна пурнăça кĕртме тытăнасшăн.

«Нарспи» – чăваш поэзийĕн çăлкуçĕ

Канаш районĕнчи тĕп вулавăшра куçса çÿрекен «Чăвашсен аслă поэчĕ К.В.Иванов» курав экспозицийĕн презентацийĕ иртнĕ. Ăна аслă поэтăмăрăн 125 çулхи юбилейне халалланă. Выставкăна Раççейри – Литература, Чăваш Енри К.Иванов çулталăкĕсене палăртнă май Чăваш Енри Наци библиотеки хатĕрленĕ.

А.Михайлова тĕп библиотекарь вулакансене К.Иванов пурнăçĕпе пултарулăхĕ çинчен каласа кăтартнă. Çавăн пекех «Нарспи» поэма пирки те сăмах хускатнă.

Вулакансем «Нарспи» видеофильмри сыпăксене те курнă. Унăн режиссерĕ – Михаил Луков. Фильма Комсомольски районĕнче ÿкернĕ. Нарспи рольне Канаш районĕнчи Вырăскас Пикших хĕрĕ Арина Андреева вылянă. Вăл презентацире вулакансемпе тĕл пулса каласнă.

Шăхасанти культура çурчĕн ĕçченĕ И.Петрова К.Иванов поэзийĕн асамлăхĕ çинчен викторина йĕркеленĕ. Фольклор ушкăнĕ вара юрă-кĕвĕпе савăнтарнă.

Икĕ уяв пĕр тĕвĕре

Лаш Таяпара 1840 çулта аслă Пăлапа Лаща юханшывĕсен хутлăхĕнче Çеттуй Турă Амăшĕн чиркĕвĕ уçăлнă. Çавăн хыççăн тепĕр уйăхранах православи чиркĕвĕн настоятелĕ Николай Рожденственский тăрăшнипе паянхи Елчĕк районĕн территорийĕнче пĕрремĕш шкул ĕçлеме пуçланă. Сăмах май, асăннă ял 1920 çулччен Чĕмпĕр кĕпĕрнине кĕнĕ.

19-мĕш ĕмĕр варринче Лаш Таяпа чиркĕвĕпе шкулне кÿршĕри вунă ытла ялтан чылай çын çÿренĕ. 20-мĕш ĕмĕр пуçланиччен çак шкулта пĕлÿ илнĕ 12 яшпа хĕр Чĕмпĕрти чăваш шкулне пĕтернĕ. Вĕсенчен пĕри – Семен Николаев. Вăл 1906 çулта Хусан университечĕн юридици факультетне пĕтернĕ. Хăй вăхăтĕнче Чĕмпĕр кĕпĕрнин халăха сутта кăларас енĕпе ĕçлекен комиссариатĕнче тăрăшнă. Совет влаçĕ вăхăтĕнче вара Чехи тĕп хулинче Прагăра 15 çул вырăс библиотекин заведующийĕнче вăй хунă.

Çеттуй Турă Амăшĕн чиркĕвĕ икĕ престоллă пулнă. Шел, вăл уçăлни шăп пĕр ĕмĕр иртсен ахăр саманара ăна хупнă çеç мар, унăн аялти пысăк пÿлĕмĕнчен клуб туса хунă. Çавăн хыççăн Турра ĕненекенсем 30-40 çухрăмра вырнаçнă Патăрьел районĕнчи Тăрăн ялĕнчи тата Пăвапа Теччĕ хулисен хутлăхĕнчи Пăрал салин чиркĕвĕсене çÿреме пуçланă.

21-мĕш ĕмĕр пуçламăшĕнче пуçаруллă çынсем ял варринче, вăтам шкулпа юнашар, Çеттуй Турă Амăшĕн çĕнĕ храмне тума вăхăт çитни çинчен калаçма пуçларĕç. Çак ялта çуралса ÿснĕ, халĕ тĕрлĕ вырăнта ĕçлесе пурăнакан Юрий Попов, Владимир Меметов, Сергей Тунгулов, Валерий Егоров, Николайпа Анатолий Князевсен ырă шухăшне ял халăхĕ 5-6 çул каяллах ăшпиллĕн йышăннă. Çавна май ял варринче пысăк та илемлĕ храм çĕкленнĕ. Августăн 28-мĕшĕнче унăн юлашки çиччĕмĕш куполне хăпартрĕç.

Çапла, Лаш Таяпара чиркÿ тата шкул уçăлнăранпа кăçал 175 çул çитрĕ. Çак юбилейсемпе çыхăннă уява сумлă хăнасем чылай пуçтарăнчĕç. Вĕсен хушшинче Чăваш Ен Пуçлăхĕн тивĕçĕсене вăхăтлăх пурнăçлакан Михаил Игнатьев, РФ Федераци Пухăвĕн Федераци Канашĕн членĕ Вадим Николаев, ЧР Патшалăх Канашĕн Председателĕ Юрий Попов. Вĕсем ял халăхне уяв ячĕпе ăшшăн саламларĕç.

Хăнасем шкула та çитсе курчĕç. Икĕ хутлă çурта юсаса çĕнетнĕ. Спортзала тивĕçлĕ сăн кĕртме çеç пĕр миллион тенкĕ ытла укçа тăкакланă.

«Иккĕленместĕп, Лаш Таяпари шкултан малашне те Владимир Андреев олимпиец пек, Юрий Попов, Илья Самсонов, Николай Анисимов, Луиза Дмитриева спорт мастерĕсем пек çĕршывăн паллă атлетсем вĕренсе тухĕç. Физкультурăпа спорта юратни, урă пурнăç йĕркине тытса пыни сире пурнăçра, вĕренÿре, ĕçре çĕнĕ çитĕнÿсем тума пулăшĕ», – терĕ Михаил Игнатьев ялйыша.

Петр СИДОРОВ.

Сăнÿкерчĕксене www.cap.ru сайтран илнĕ

Çĕнĕ шкул хута кайнă

Шупашкар районĕнчи Янăшра 165 ача вырăнлă çĕнĕ шкул хута кайнă. Унтах шăпăрлансем валли те вырăн пур. Шкул çулне çитменнисен ушкăнĕсене 40 ача çÿрĕ.

Икĕ хутлă çуртра ятарлă пÿлĕмсемпе залсемсĕр пуçне икĕ бассейн вырнаçнă. Çавăн пекех пĕлÿ çурчĕн тулашĕнче физкультурăпа спорт зони пур: стадион, йĕлтĕр трасси, гимнастика, баскетболпа волейбол, хоккей лаптăкĕсем. Пĕчĕккисем валли вылямалли вырăнсем уйăрнă.

Уява ЧР Пуçлăхĕн тивĕçĕсене вăхăтлăх пурнăçлакан Михаил Игнатьев та хутшăннă. Пĕлÿ çурчĕ уçăлнă ятпа вăл ачасене, ашшĕ-амăшне, вĕрентекенсене саламланă. «Ку шкул çеç мар, нумай функциллĕ вĕренÿ комплексĕ шутланать. Кунтах садик те, спорт зони те вырнаçнă. Ачасене тивĕçлĕ пĕлÿ илме пĕтĕм услови пур. Аслисем те спортпа туслашма, бассейнра ишме пултараççĕ. Пĕлÿ çуртне хута яма 300 млн тенкĕ тăкакланă. Ачасем ăслă-тăнлă, сывă, Раççейĕн тивĕçлĕ гражданинĕсем пулса ÿсчĕр тесе тăрăшатпăр», – пĕтĕмлетнĕ сăмахне Михаил Васильевич.

Сăмах май, 2030-мĕш çул тĕлне республикăри районсемпе хуласенче 30 шкул тума палăртнă.

Валентина МАКСИМОВА.

Çуралнă кĕтес ытамĕнче

Çĕрпÿ районĕнчи Мамликассинче пурăнакансем ял кунне паллă турĕç. Уява пухăннисене Апакасси ял тăрăхĕн пуçлăхĕ Анатолий Пермяков ăшшăн саламларĕ. Вăл тавралăха тирпей-илем кĕртессишĕн хастар ĕçлекен Вячеслав Партасова тав турĕ. Вячеслав Геннадьевич ялти палăка çĕнетрĕ. Унпа пĕрлех Галина Павловăна, Сергей Порфирьева та ырăпа асăнмалла. Çакăн пек хастар çынсем пуртан ял илемленет.

Кăмăл тăвакансем спорт ăмăртăвĕсене те хутшăнчĕç. Выранти артистсем вара илемлĕ юрă-кĕвĕпе савăнтарчĕç. 80 çултан иртнĕ ĕç ветеранĕсене парнесемпе чысларĕç.

Ял кунĕ савăнăçлă иртни, пĕр-пĕринпе курса калаçни чуна çĕклерĕ, хавхалану кÿчĕ. Ватти-вĕтти хутшăнчĕ унта. Ялйыш çуралнă кĕтес ытамĕнче савăнчĕ.

Ольга ВАСИЛЬЕВА.

Çемье телейĕ

"Ун пек çемьене Етĕрне районĕнче кăна мар, Чăваш Енре те тупаймастăр. Вулкан пек ĕçлеççĕ. Хĕвел çине мар, пĕрехмай сехет çине пăхаççĕ. Ара, ĕçлекеншĕн вăхăт хаклă. Кирлĕ пулсан ĕнисене хамах суса пулăшатăп терĕм. Çук вĕт, пĕр уйăха Абхазие канма кайнăскер 9 кунранах каялла вĕçтерсе çитнĕ", – тет Пăчанарта (Етĕрне районĕ) пурăнакан Никифоровсен кÿрши Юрий Петрович Кириллов. Чăнласа калапă хушăра шÿтлесе те илнине кура Мария Алексеевна Никифорова та сăмахран ÿксе юлмасть: "Ара, мĕншĕн пирĕн хĕвел çине пăхмалла? Вăл хăй пăхать-иç. Абхазире ĕç пулнă пулсан, тен, ытларах та пурăнаттăмччĕ".

Марияпа Николай Никифоровсем ытла çамрăк мар пулин те вăйпиттирен тухман-ха. Чăннипех те ĕççĕр пурăнаймаççĕ, выльăх йышлă усраççĕ. Анчах Кăкшăм культура çурчĕ çумĕнчи хор ушкăнĕнче юрлама та, театра, концертсене тухса çÿреме те, кăнтăра канмашкăн кайса килме те ĕлкĕреççĕ. Тепĕр чухне çулла ĕç нумайăшне кура Мария Алексеевнăн ялтан темиçе эрнелĕхе инçете хăпса тухас та килмест. Мăшăрĕ кун пек чух ăна канма хăваласах ярать темелле е хăйпе пĕрле илсе тухать. Выльăх йышлă усранăран кил-çурта пач хуçасăр хăвараймăн. Çавăнпа çулла Абхазие е ытти хулана малтан Мария Алексеевна кайса килет, кĕркунне ĕçрен пушансан мăшăрĕ çул тытать. Вĕсен ырă кÿрши Юрий Петрович Кириллов (çитес кăларăмсенче унпа тĕплĕнрех паллаштарăпăр) шăпах Абхазири Пицунда курорт хулинче пурăнать. Чăваш Ене çулласерен килсе çÿрет. Çавăнпа Никифоровсем кăнтăр енне тăванĕ патне кайнă пек пуçтарăнаççĕ.

Тăваттăмĕш разрядри повар хăй вăхăтĕнче вун-вун пуç тĕрлĕ йышши выльăх усраса ĕмĕр ирттерессе шухăшламан та. Ĕçе юратса пурнăçланине кура, тен, пĕр-пĕр кафе е столовăй заведующийĕ пулма ĕмĕтленнĕ. Анчах Мария Никифорова паян нимĕншĕн те ÿкĕнмест. Выльăх пăхассине те çав тери йывăр ĕç вырăнне хумасть.

Никифоровсем урăх пурнăçа курман тетĕр-и? Мария Алексеевна ачисем пĕчĕк чух бюджет организацийĕнче те ĕçлесе пăхнă, пĕчĕк шалăвăн пĕр пайĕ çул çÿресех пĕтнĕ. Ушкăнпа Мускава, Чулхулана та тухса кайнă. "Çук, çемьепе пурăннине нимĕн те çитмест", – тет вăл. Пĕчĕк ялта чаплă ĕç тупаймăн, кунти çынна яланах выльăх çăлать, тăрантарать. Çемье енчĕкне тупăш кĕмесен Никифоровсем темиçе вите выльăх усрамĕччĕç. Ĕлĕкхипе танлаштарсан халĕ вĕсем йыша самай чакарнă-мĕн. Малтанхи çулсенче сысна кăна 100 пуçа çитнĕ. Паян та витере "Ландрас", "Большая белая", "Дюрок" ăратсем нăриклетеççĕ, анчах йыш сайралланнă. "Дюрок" ăрат ашĕ юлашки çулсенче пит сутăнмасть. Пуссан тирĕ çинчи хура пăнчăсем сисчĕвлентернĕрен пулĕ", – ăнлантарать кил хуçи хĕрарăмĕ. Çавăнпа ăна питĕ сахал хăварнă. Çамрăкрах чухне сысна çурисене сутма çемье Чулхула облаçне хăех çÿренĕ. Халĕ ытларах ятарласа туянма çула тухакансене парса яма тивет.

Ĕнесене те ăратлăха кура усрама тăрăшаççĕ. Ашпа сĕт ытларах параканни – тĕп вырăнта. Паянхи кун сăвакан 4 ĕне сĕчĕ çамрăк выльăха, çемьене тăрантарма та, сутмалăх та çитет. Уйăхне 1 тонна таран сутăнать. Шел, усламçăсем пуçтаракан сĕт хакĕ кăçал пĕлтĕрхинчен йÿнĕрех. Хальхи вăхăтра 13,5 тенкĕпе сутăнать, хĕлле те хак пысăк пулман.

Самăртакан выльăх шутĕнче сыснасăр пуçне вăкăрсем пур. Сиплĕ сĕтшĕн качакасем те усраççĕ. Карта çумĕпе иртекен сукмак çинче индокăвакалсем, ахаль кăвакалсем нартлатаççĕ...

"Ку йыша çитĕнтерес тесен чăннипех çĕр çывăрмасăр ĕçлеме тивет пулĕ. Ара, утти-уламне, тыррине мĕн чухлĕ хатĕрлемелле", – каллех калаçăва йыхравлатăп эпĕ кил хуçи хĕрарăмне. Терт-асап пирки хальхинче сăмах пуçаратех пулĕ тетĕп хамăн ăшăмра. "6 га çинче утă çулса илетпĕр. Килте трактор пур. Çитмен чухне выльăх апатне туянатпăр. Тырă хакĕ те малтанхи çулсенчен пит ÿснĕ тесе калаймăн. Курттăммăн туяннăран хакла лармасть. Çĕрулмипе кăшмана килти çĕр çинчех çитĕнтеретпĕр.

Халĕ каçхи 10 сехетрех ĕçрен пушанатăп. Хăвăрт тĕттĕмленнĕрен ĕнесем касуран час таврăнаççĕ", – терĕ çеç вăл йăл кулса.

Çапла таврана каç сĕмĕ çапиччен хĕрарăм 4 ĕнине алăпа сума, сĕте тирпейлеме ĕлкĕрет. Амăшĕ унта е кунта кайнă чухне ĕнесене ывăлĕсем сунă. Кирлĕ чухне халĕ те сума пултараççĕ: ятарлă аппаратпа та, алăпа та. Ывăлĕсен ĕçченлĕхĕнчен, ырă кăмăлĕнчен те тĕлĕнеççĕ кÿршисем. Ялта чухне мĕн тумаллине никам хушмасăр йăлт пурнăçлаççĕ. Кăçал Никифоровсен çуртĕнче умлăн-хыçлăнах икĕ туй кĕрленĕ, аслă ывăлĕсем авланнă. Чи асли ялхуçалăх академийĕнче ветеринара вĕренсе тухнă хыççăн тепĕр професси илес тенĕ: программист пулма хатĕрленет. Вăталăххи геодезист специальноçне алла илнĕ те салтака кайнă. Кĕçĕнни ялхуçалăх академийĕнче менеджмент-маркетинг енĕпе пĕлÿ пухать.

Чăннипех тивĕçлĕрен тепĕр ашшĕ-амăшĕ ачисене мухтамасăр чăтаймасть. Сăпайлă Никифоровсенчен эпĕ кун пирки пĕр сăмах та илтмерĕм. Ял çыннисем, кÿршисем мухтарĕç ывăлĕсене. Ачасен ĕçченлĕхне ялйыш курса хакланинчен сăвапларăхахи çук та пулĕ.

Ирина НИКИТИНА.

ЫЙТУ – ХУРАВ

Упа нӑрри – сӑтӑрҫӑ

Пахчана упа нӑрри тапӑнчӗ. Тымарҫимӗҫе, тымара, ӳсен-тӑран тунине сиенлет. Мӗнле хӑпмалла-ши унран?

Лидия ГРИГОРЬЕВА. Шӑмӑршӑ районӗ.

Упа нӑрри пахчаҫӑна пысӑк сӑтӑр кӑтартать. Ӑна кайӑк та хӑратаймасть, ҫӗрте ҫӑмӑллӑнах пытанать. Апла мӗн тумалла?

1 Ҫуркунне тата кӗркунне пахчана чавмалла. Ҫакӑ упа нӑррин шӑтӑкне, хывнӑ ҫӑмартине пӗтерме пулӑшать. Ҫулла йӑран хушшине 15 см тарӑнӑш кӑпкалатмалла.

2 Ӳсен-тӑрана апатлантарма лаша е ӗне вылькӑхӗн ҫӗрӗшмен тислӗкӗпе усӑ курмалла мар. Ӑна упа нӑрри уйрӑмах килӗштерет тата унта лайӑх ӗрчет. Чӑх каяшне вара чӑтма пултараймасть.

3 Нӑрӑ тислӗкре ӗрчесрен компост вырӑнӗ тавра 0,5 см тарӑнӑш тимӗр, шифер, линолеум чавса чикмелле.

4 Ҫӑвӗпех лаптӑк йӗри-тавра «капкӑн» лартмалла. Пысӑк мар тислӗк куписем хурса тухмалла, кашни 2-3 эрнере тӗрӗслемелле: нӑрӑ йӑва ҫавӑрман-ши? Кӗркунне ҫанталӑк шӑнсан компоста пахчара ҫӳхе сийпе сапаламалла. Хӗл каҫма пуҫтарӑннӑ нӑрӑсем сивӗпе пӗтеҫҫӗ.

5 Шӑрӑхра пластик стакана кӑштах шыв, сӑра ярса ҫӗре чавса лартмалла (тӑпра сийӗнчен аяларах). Сӑтӑрҫӑсем шӑршӑпа пыраҫҫӗ те савӑтра путаҫҫӗ.

6 Ҫӗре тарӑнах мар шӑтӑксем чавса 1 чей кашӑкӗ риса е урпа кӗрпине ӳсен-тӑран ҫӑвӗпе йӗпетсе хумалла. Ҫиелтен картон, рубероид, фанер ытти хытӑ япалапа хупламалла. Ирхи 10-11 тата каҫхи 17-18 сехетсенче ҫиелтен хупланине хӑвӑрт илмелле, шӑтӑка ҫакланнӑ нӑрӑсене тӗп тумалла.

7 Упа нӑрри шӑтӑкне асӑрхасан унта 1 апат кашӑкӗ ӳсен-тӑран ҫӑвӗ, унтан шыв ямалла. Ҫу сӑтӑрҫа сывлама памасть, вӑл е вилет, е ҫӗр ҫине тухать.

8 Пахчара хризантема, дельфиниум, бархатцы лартмалла – нӑрӑ вӗсен шӑршине килӗштермест. Йӑрана сухан, ыхра хуппи, пулӑ юлашки чавса чикмелле.

9 Ҫӗре йывӑҫ кӗл, хыр лӑсси, ҫӑмарта хуппи пӑрахмалла. Шӑварнӑ чухне шыв витрине пӗр тумлам йод хушмалла. Пахчаҫимӗҫ туни йӗри-тавра шӑрпӑк пуҫне аялалла туса чикмелле.

Тӗпсакайне типӗтме

Хаҫатра нӳхрепри, тӗпсакайӗнчи нӳрӗклӗхе пӗтермелли ҫинчен ҫырса кӑтартнӑччӗ-ха. Эпӗ вара ӑна ҫӗмӗрт ҫулҫипе типӗтме пулать тенине илтрӗм. Мӗнле мел-ши вӑл?

Елена САМАРКИНА. Комсомольски районӗ.

Ыйтӑва Сергей Казанцов пахчаҫӑ хуравлать:

– Кӗркунне витрене, сӑрӑ банкине, ытти кивӗ савӑта типӗ ҫӗмӗрт ҫулҫипе тултармалла та тӗпсакайне лартмалла. Ҫитес кӗркунне савӑта пушатмалла, ҫумалла, типӗтмелле. Унтан каллех типӗтнӗ ҫӗмӗрт ҫулҫипе тултармалла. Унсӑр пуҫне катӑркас ҫулҫипе те усӑ курма юрать. Вӗсем нӳхрепе е тӗпсакайне типӗтме пулӑшаҫҫӗ. Ҫакна пахчаҫимӗҫ упрама хурсан та тума юрать.

ВЫЛЬӐХ-ЧӖРЛӖХ

Хырӑмлӑхри тимӗр татӑкӗ

Нумаях пулмасть пӗтӗ ӗне вилчӗ. Сыватма тесе икӗ ветеринара чӗнсе илме тиврӗ. Анчах вӗсем те ҫӑлаймарӗҫ. Вӑл мӗне пула асапланнин сӑлтавне хырӑмне кассан кӑна калама пултарчӗҫ. Хырӑмлӑхне тимӗр татӑкӗ лекнӗ мӗн. Кун пек чухне вылькӑха сыватма май ҫук-и?

Вера ФЕДОРОВА. Вӑрнар районӗ.

Ӗне хырӑмлӑхне металл лекнине ветеринарсем "травматический ретикулит" теҫҫӗ. Ытларах вӑл майракаллӑ шултра вылькӑхӑн тӗл пулать. Утӑпа тата курӑкпа пӗрле хырӑмлӑха вак чул, металл япала лекет. Ҫакӑ вылькӑх апата лайӑх ҫӑмласа антарманран е ҫӑварти органсен туйӑмлӑхӗ вайсӑртан пулать.

Хырӑмлӑха апатпа пӗрле лекнӗ ют япала вӑрах хушӑ хӑйӗн ҫинчен асаилтермесен те пултарать. Унӑн шӗвӗр пайӗ хырӑмлӑха тӑрӑнтарсан е шӑтарсан хӑрушлӑх тухса тӑрать. Ӗне пӗтӗ пулни те метала вырӑнтан хускатать. Вылькӑх апат ҫимест, шыв ӗҫмест. Хырӑмлӑхӗ йӗркеллӗ ӗҫлемест. Йывӑррӑн хускалать, енчен енне пӑрӑнма тӑрӑшмасть тата ытти те.

Ӑша лекнӗ металл хырӑмлӑха ҫеҫ мар, шалти ытти органсене те амантма пултарать. Кун пек чух ветеринара тӗрӗс диагноз лартма йывӑр. Ӑна-кӑна ӑнкарсан та металл ӑҫта вырнаҫнине палӑртаймасть. Магнитлӑ зондпа усӑ курни кӑна пулӑшать. Вӑл ытла шала кайман чухне ӑна зондпа туртса кӑларма пулать. Ытти чухне вылькӑха ҫӑлма май ҫук.

Хирурги майӗпе операци тума пулать, паллах. Анчах вӑтам шайри ветеринарсем кун пек пулӑшу параймаҫҫӗ. Енчен те операци тусан вылькӑха уйрӑм йӗркепе пӑхмалла, апатлантармалла.

Сурӑхпа качака хырӑмлӑхне ют япала пач та лекмест темелле. Ҫак типтерлӗ вылькӑхсем апата пӗчӗккӗн тата лайӑх чӑмласа ҫиеҫҫӗ.

Сыснапа лаша та "травматический ретикулит" текен чирпе нушаланмаҫҫӗ. Ҫиме юрӑхсӑр япалана ҫӑтса антараймангран мар, вӗсен апат ирӗлтерекен тытӑмӗ ытти вылькӑхӑннинчен уйрӑлса тӑрать. Урӑхла каласан, хырӑмлӑха лекнӗ ытлашши япала каяшпа хӑй хальлӗнех тухать.

Сысна ҫури туянас тесен

Пасарта сысна ҫури туянас тесен чи малтанах ҫакна шута илме сӗнетпӗр:

1.Тути-ҫӑварне сӑнӑр. Шӑлӗсемпе тӗрӗс мар ҫыртсан, ытти ҫитменлӗхе асӑрхасан туянма тӑхтӑр. Ҫӑварта асав шӑлсем пулмалла мар. Вӗсене сысна ҫури 2-3 кун тултарсанах кӑлармалла пулнӑ. Асав шӑлсем вылькӑх пӑхас ӗҫре чӑрмантараҫҫӗ.

2. Ҫурӑмӗ ытла аялалла йӑтӑнса анмалла мар.

3. Тута чалӑшни ҫурана витаминсем ҫитменнине палӑртать. Капла вӑл малашне лайӑх аталанасси иккӗлентерет.

4. Грыжа пуррипе ҫуккине хырӑм айне хыпашласа тӗрӗслӗр. Вӑл аҫтӑрхан майӑрӗ е йӗкел пысӑкӑш пулать.

5. Питӗ имшеркке ҫурасенчен пысӑк сысна ӳстереймӗн.

6. Ытла самӑр ҫурасем те шухӑша ямалла. Ахӑртнех вӗсене сахӑрпа апатлантарнӑ. Кун пек апат хыҫҫӑн ахаль йышшине вӗсем ҫиесшӗн мар.

7. Йӗркеллӗ сысна ҫури алла илсен хытӑ ҫухӑрать, тарма тӑрӑшать. Чирлӗ пулсан – кӑшкӑраймасть, алла хӑнӑхнӑн туйӑнать.

8. Ҫуран хӳрипе хырӑм айӗ таса та типӗ пулмалла.

Ҫуллӑ апат паха

Лашана ҫуллӑ апат ҫитерме сӗнеҫҫӗ. Капла вӑл хӑвӑрт ывӑнмасть, тӑтӑш суранланмасть, хушма апат та сахал ыйтать. Апатра ҫу нумай пулни ӳт хуштарать, вар-хырӑм чирӗсемпе аптӑратмасть, уксахласси те хӑратмасть, ытларах тиха илме пулӑшать. Углеводсемпе тата ӳсен-тӑран ҫӑвӗсемпе апатланипе танлаштарсан лашан шалти ӑшши ҫиелле тухса ҫухалмасть.

Ҫуллӑ апат вӑй та кӗртет. Йывӑр ӗҫ пурнӑҫланӑ, хӑмланӑ тата тиха ӗмӗртмелле чухне ҫакӑ питӗ пӗлтерӗшлӗ. Шел, лашан апат ирӗлтерекен тытӑмӗ кӗске пулнӑран вӑл нумай ҫиеймест. Виҫеллӗ апатлантарас тесен кунне утӑ пӗтӗмӗшле апатӑн 50 процентӗнчен сахал мар пулмалла. Йывӑр ҫӗрте усӑ куракан лашана концентратран тӑракан апата 50 процентран ытла ҫитермелле. Ҫакна та шута илмелле: крахмаллӑ концентрат виҫине ӳстерни хырӑмлӑх ӗҫне пӑсма пултарать, лаша уксахлама тытӑнать.

ТӖПЕЛ

Хӗле хатӗрленсе

ПАХЧАҪИМӖҪ НИМӖРӖ

Кирлӗ пулать: 1,5 кг помидор, 1,5 кг кишӗр, 500 г баклажан, 500 г пуҫлӑ сухан, 500 г кабачок, 500 мл ӳсен-тӑран ҫӑвӗ, 5-6 шӑл ыхра, тутӑ кӗмелӗх ешӗл ҫимӗҫ (укроп, петрушка), 2 чей кашӑкӗ уксус (70 процентли), тӑвар, хура пӑрӑҫ.

Мӗнпур пахчаҫимӗҫе ҫумалла, вӗттӗн турамалла. Тарӑн ҫатмара е хуранра ӳсен-тӑран ҫӑвӗпе (кӑштах ямалла) сухан ӑшаламалла. Хыҫҫӑн ытти пахчаҫимӗҫе ӳсен-тӑран ҫӑвӗ ярса 20 минут пӑшӑхламалла, пӑтратсах тӑмалла. Ҫулӑма сӳнтерсе сивӗтмелле, тӑвар, пӑрӑҫ, вӗтетнӗ ыхра, уксус, ешӗл ҫимӗҫ хушмалла, каллех пӑшӑхламалла.

Банкӑна стерилизацилемелле, вӗри нимӗре тултарса хупмалла. Сивӗ, тӗттӗм вырӑнта упрамалла.

«АССОРТИ» САЛАТ

Кирлӗ пулать: 0,5 кг купӑста, 250 г пылак пӑрӑҫ, 250 г пуҫлӑ сухан, 250 г хӑяр, 250 г помидор. Маринад валли: 1 л шыв, 250 мл уксус (9 процентли), 4 апат кашӑкӗ сахӑр, 1,5 апат кашӑкӗ тӑвар, тутӑ кӗмелӗх техӗмлӗх.

Пахчаҫимӗҫе ҫумалла, пӑрӑҫа вӑрринчен тасатмалла. Пурне те улӑм пӗрчи пек турамалла. Унтан купӑстапа пӑрӑҫа вӗрекен шывра 5-7 минут тытмалла. Пахчаҫимӗҫе банкӑна сийӗн-сийӗн тултармалла, техӗмлӗх сапмалла.

Маринад хатӗрлетпӗр: шыва тӑвар, сахӑр, уксус ярса вӗреме кӗртмелле. Вӗри маринада пахчаҫимӗҫпе тултарнӑ банкӑна ямалла, ҫиелтен хупӑлчине хурса 30 минут пастеризацилемелле, хупмалла.

ЛЕЧО

Кирлӗ пулать: 6 кг помидор, 1 кг кишӗр, 1 кг пуҫлӑ сухан, 1 кг пылак пӑрӑҫ, 400 мл ӳсен-тӑран ҫӑвӗ, 1 стакан сахӑр, 120 г тӑвар.

Пахчаҫимӗҫе ҫуса тасатмалла. Помидора аш арманӗ витӗр кӑлармалла, ҫулӑм ҫинче 1 сехет вӗретмелле. Кишӗре тӑваткал турамалла, сухана – ҫурма ҫавракан, пӑрӑҫа – улӑм пӗрчи пек. Мӗнпур пахчаҫимӗҫе ӳсен-тӑран ҫӑвӗпе ҫатмара уйрӑмшар ӑшаламалла. Унтан пӗрле хутӑштармалла, вӗри томат ямалла. Сахӑр, тӑвар хушса 30 минут пӑшӑхламалла. Банкӑпа хупӑлчине стерилизацилемелле, унта вӗри лечо тултарса хупмалла.

Юратнӑ юрӑ

Нумай пулмасть радиопа «Пурнӑҫ урапи ҫаврӑнать» юрӑ илтрӗм. Унӑн сӑмахӗсене хаҫатра пичетлесе кӑлараймӑр-ши?

Елена ИВАНОВА. Ҫӗрпӳ районӗ, Михайловка ялӗ.

ПУРНӐҪ УРАПИ ҪАВРӐНАТЬ

Сӑвви Николай Ишентейӗн, кӗвви Анатолий Никитинӑн

1. Юман ларать кашласа,
Юри хыттӑн шавласа.
Сасси атте сасси пек,
Ӑс парса каланӑ пек.

Хушса юрламалли:
Пурнӑҫ урапи ҫаврӑнать.
Пурнӑҫ урапи такӑнать.
Пурнӑҫ – хӑнана кайни мар,
Сывлӑш ҫаврӑса илме лар.

2. Ҫӑка ларать кашласа,
Ҫавра сӑмах каласа.
Сасси анне сасси пек,
Манӑн хута кӗнӗ пек.
Хушса юрламалли.

3. Телей тени ахаль мар,
Кулянма та кирлӗ мар.
Пурӑнасчӗ ҫынсем пек
Атте-анне пилӗпе.
Хушса юрламалли.

Кил-тӗрӗшре – полиэтилен

Хӑшпӗр чухне кил-тӗрӗшре полиэтилен хутаҫ пухӑнсах каять. Унпа вара тӗрлӗ ҫӗрте усӑ курма пулать. Сӑмахран, чӳречене ӑшӑтма. Шӑтӑк-ҫурӑка ҫӗҫӗпе чиксе тултарсан хӗлле ҫил вӗртмест.

Ҫирӗп пакета перчетке вырӑнне тӑхӑнса сантехника, атӑ-пушмак тасатма юрать.

Хытӑ ҫӑкӑра пакета хурса пӗчӗк хумлӑ кӑмакара 10 ҫеккунт ӑшӑтсан халӗ пиҫсе тухнӑ пек кӑпӑшка пулӗ.

Аш е пулӑ маринадланӑ чухне савӑт вараланасран ҫимӗҫе полиэтилен пакета тултармалла, унтан ӑна пластик контейнера е кастрюле вырнаҫтармалла.

Косметикӑра та пулӑшать вӑл. Ҫӳҫе сӑрласан, маска сӗрсен ҫиелтен полиэтилен пакет тӑхӑнаҫҫӗ.

Помидорпа горчица

3 литрлӑ банкӑна 100 г горчица, ҫирӗп, типӗ помидор тултармалла. Тимӗр хупӑлчапа хупса сивӗ вырӑна лартмалла. Кун пек хупни вӑрах вӑхӑт упранӗ.

СЫВЛĂХ

Ылтăн хунав

Çак чечек мана тĕрлĕ чир-чĕртен пĕрре мар пулăшнă. Сиплĕхĕпе вăл женьшень пекех. Хăшпĕр тĕлĕшпе унран та ирттерет. Ылтăн хунавпа усă курнă чух тимлĕ пулмалла, рецептурăна, виçене пăхăнмалла.

Çак ÿсен-тăран сĕткенĕпе сурансене сиплетĕп эпĕ. Унсăр пуçне вăл ÿт-тир чирĕсене те имлет: юхан-сурана, киста евĕрлĕ мăкăльсене, кĕсене.

Лапчăтса çемçетнĕ çулçа е сĕткенпе йĕпетнĕ мамăк татăкне суран çине хуратăп.

Ал-ура сыппи ыратнăран ятарлă шĕвек хатĕрлемелле: 30 мл ылтăн хунав настойки илмелле, 30 мл тасатман ÿсен-тăран çăвĕпе хутăштармалла, пăтратмалла, сыпăсене сăтăрмалла.

Вăл çăпана та сиплет: ÿсен-тăранăн темиçе çулçине илмелле, çумалла, вĕрекен шыва 30 çеккунта ямалла, сивĕтмелле, марльăпа чĕркемелле, çăпан çине хумалла. Юна тасатма ылтăн хунавран хатĕрленĕ настойка ĕçмелле.

Валентина МУРАВЬЕВА.
Елчĕк районĕ.

✓ Артритран, çурăм шăмми ыратнăран ылтăн хунавран хатĕрленĕ шĕвекпе сăтăрмалла: 0,5 л эрехе ÿсен-тăранăн 40 сыппине ямалла, тĕттĕм вырăнта 20 кун тытмалла, хушăран силлемелле, сăрăхтармалла. Ыратакан вырăна кунне 1-2 хутчен сăтăрмалла.

✓ Чир йывăрланнă вăхăтра компресс хума юрать: бинта настойкăпа йĕпетмелле, ыратакан вырăна 2 сехете хумалла, ăшă япалапа чĕркемелле. Ку процедурăна кунне 2 хутчен тумалла.

✓ Настойкăна ĕçме те юрать. Кунне виçĕ хутчен апат умĕн 1 сехет маларах 1-ер апат кашăкĕ ĕçмелле. Сиплев курсĕ – 7-10 кунран ытла мар.

✓ Ылтăн хунавран маç та хатĕрлеççĕ: ÿсен-тăран çулçипе тунине вĕтетмелле, ача-пăча кремĕпе е нутри çăвĕпе 2:3 виçепе хутăштармалла. Тепĕр тĕрлĕ рецепт та пур: ылтăн хунав сĕткенне ача-пăча кремĕпе е нутри çăвĕпе 1:3 виçепе хутăштармалла. Ку маçпа артритран, артрозран усă кураççĕ. Çавăн пекех ÿт-тир чирĕсенчен те.

Чĕрене çирĕплететпĕр

■ Кишĕр сĕткенне, пыла 1:1 виçепе илмелле, апат умĕн 1-ер чей кашăкĕ ĕçмелле. Сиплев курсĕ – 1 уйăх. Кăштах каннă хыççăн ăна тепĕр хут тăсма юрать.

■ 1 апат кашăкĕ вĕтетнĕ шăлан çырлине 2 стакан тин вĕренĕ шыва ямалла, 10 минут вĕретмелле, сивĕтмелле, сăрăхтармалла, 1 апат кашăкĕ пыл хушма юрать. Кунне виçĕ хутчен апат умĕн 1-ер стакан 2-3 эрне ĕçмелле.

■ 1 стакан тин вĕренĕ шыва 1 апат кашăкĕ катăркасăн типĕтнĕ çырлине ямалла, термосра 10 сехет тытмалла. Кунне виçĕ хутчен 1/3-шер стакан ĕçмелле.

Эмел вырăнне – ешĕл çимĕç

Ÿт-пÿ тăртансан петрушка шĕвекне е настойкине апат умĕн 30 минут маларах ĕçмелле.

Ват хăмпинче чул пулсан ытларах укроп çимелле.

Экземăран: 1 апат кашăкĕ укроп вăррине 1 стакан тин вĕренĕ шыва ямалла, 8 сехет термосра тытмалла, ирхине ĕçмелле.

Тутлă ыйха путма: 0,5 л эрехе 50 г укроп вăрри ямалла, пĕчĕк çулăм çинче 15-20 минут вĕретмелле, сивĕтмелле, сăрăхтармалла. Çывăрас умĕн 50-60 г ĕçмелле;

1 стакан эрехе 1 апат кашăкĕ вĕтетнĕ пыл курăкĕ (мелисса) ямалла, тĕттĕм вырăнта 8-10 кун тытмалла, сăрăхтармалла. Кунне виçĕ хутчен 15-20-шер тумлам ĕçмелле;

1 стакан вĕри шыва 1 апат кашăкĕ чей курăкĕ (душица) ямалла, 20-30 минут тытмалла, сивĕтмелле. Çывăрас умĕн 1/3 стакан ĕçмелле.

Гемоглобина ÿстерме

1. Кишĕр сĕткенĕ. Ăна эрнере 3-4 хутчен пĕршер стакан ĕçсен аван. 500 г кишĕртен 1 стакан сĕткен тухать.

2. Хĕрлĕ кăшман. Теркăпа вĕтетсе сĕткенне кăлармалла.

3. Пыл, аçтăрхан мăйăрĕ тата шур çырли. Вĕсен сĕткенне пĕр виçепе илмелле, хутăштармалла, пĕчĕк порцисемпе ĕçмелле.

4. Сиплĕ курăксем. Вĕлтĕрене, хура хăмла çырлин çулçине – 2-шер апат кашăкĕ, сар çип утине тата салтак тÿмин чечекне 3-шер апат кашăкĕ илмелле, хутăштармалла, термоса ямалла, 700 мл тин вĕренĕ шыв хушмалла. Шĕвеке кунне виçĕ хутчен 1-ер стакан ĕçмелле.

5. Шăлан çырли шĕвекĕ пылпа.

6. Рационa пĕвер, ĕне тата пăру ашĕ, хуратул, панулми, хăмла çырли тата гранат кĕртмелле.

Асăрхаттарни: халăх сĕнекен сывату меслечĕсемпе усă куриччен тухтăрпа канашласа пăхмалла.

ПАХЧАÇĂ

Сентябрьти ĕçсем

Çанталăк йĕпе-сапана кайиччен садпахчана çумкурăкран, типĕ çулçăран, ÿсен-тăранран тасатмалла. Ÿкнĕ çимĕçе хăвармалла мар, шăпах унта сăтăрçăсем пуçтарăнаççĕ. Çуркунне çанталăк ăшăтсанах ĕрчеме, йывăç-тĕме тапăнма тытăнаççĕ. Пуçтарнă типĕ çулçа, çавăн пекех пахчаçимĕç аврине çунтармалла е пахчаран илсе тухмалла.

Сентябрьте нумай çул ÿсекен йывăç-курăкăн ытлашши туратне касмалла, куçарса лартмалла. Ку вăхăтра çĕр сивĕнме ĕлкĕреймен, нÿрĕклĕх те пысăк, сивĕтиччен тымар ярса çирĕпленет. Сентябрьте суханран çитĕнекен чечексене лартаççĕ: нарцисс, лили, крокус... Шăп çак тапхăрта лăсăллă тата çулçăллă йывăç-тĕме, хăмла çырлине, крыжовника куçарса лартма юрать.

ПАХЧА ТАСАТАТПĂР

Сентябрьте пахчари тухăçа пуçтарса илеççĕ. Уйăх пуçламăшĕнче çĕрулми, кишĕр, кăшман кăларма – меллĕ вăхăт. Сентябрь вĕçленнĕ тĕле кавăн, кабачок, купăста йăранĕсем пушанаççĕ.

Тăпрана удобрени хывма та манмалла мар. Компост, органика (тислĕк) е торф... – мĕн суйласа илесси кашнин хăйĕн ирĕкĕ. Анчах азот удобренийĕпе усă курма тăхтамалла. Вăл ÿсен-тăрана çитĕнме пулăшать. Хĕле хирĕç ку сиен кăна кÿрĕ.

ЙЫВĂÇ-ТĔМ ХАТĔРЛЕТПĔР

Уйăх вĕçĕнче çамрăк хунав лартма юрать. Чăн та, ăшă юратаканнисене çуркунне лартсан аванрах. Улма-çырла тĕммисене ватă, ытлашши туратсенчен иртмелле, çамрăк хунавсене куçармалла. Йывăç йĕри-тавра кăпкалатса тымар патне кислород çитме çул уçмалла. Çапах кунта çакна манмалла мар: хурлăхан тарăн кăпкалатнине кăмăллать, хăмла çырли – çиелтен.

Садри йывăçсене кĕркунне шуратни те пĕлтерĕшлĕ. Çакă вĕсене шартлама сивĕрен сыхлать.

ЫТТИ ĔÇ-ХĔЛ

Пахчара усă курнă оборудование, инструмента тасатса пуçтарса хумалла.

Сентябрьте пахчаçимĕçе йăлтах тенĕн кăларса пуçтараççĕ. Ăна упрамалли вырăнсене – нÿхрепе, тĕпсакайне – сода е формалин шĕвекĕпе дезинфекцилемелле, типĕтмелле. Капла çимĕç кăвакăш кăмпипе чирлемест, вăрах упранать.

Теплицăра тăпран çиелти сийне пуçтарса илмелле – унта сад-пахча сăтăрçисем хĕл каçаççĕ. Вăл тăпрана компостпа хутăштарса çуркунне усă кураççĕ.

Хăмла çырли, сырлан тымарĕ пахчипех сарăлса каясран тĕмĕ йĕри-тавра çĕре шифер е рубероид (темиçе хутлатса) чиксе хумалла.

Уйăх пуçламăшĕнче тухăçлăха хăпартма çĕр тата хурăн çырлисен çулçине, ытлашши хунавне касмалла, органика удобренийĕпе апатлантармалла.

Кермен пахчана хуплать

? Кÿршĕсем чикĕпе юнашарах икĕ хутлă çурт хăпартса лартрĕç. Халĕ капмар çурт манăн пысăках мар пахчана хĕвелтен хуплать. Çитменнине хĕлле пÿрт тăрринчи юр пахчари йывăç-тĕм, теплица çине ÿксе хуçса ватрĕ. Кÿрше явап тыттарма пулать-ши?

Михаил САРУШКИН.
Канаш хули.

Йывăç-тĕме, теплицăна сиен кÿни çинчен вырăнти администраципе çăхав çырмалла. Унтанпа вăхăт самай иртнипе сиен кÿнине çирĕплетме йывăртарах. Çакна çийĕнчех тумалла пулнă. Судра сăмаха çирĕплетсе памалла: кÿрше администрацине е право органĕпе тĕрĕслени, шар кăтартнине хакланă акт, сăнÿкерчĕк.

Кÿршĕн çурчĕ лаптăка сулхăнлатнине суд палăртнă экспертиза кăна çирĕплетĕ. Анчах уншăн сирĕн тÿлеме тивĕ.

Кивçене кĕрсен

? Банкран пысăк мар кредит илнĕччĕ. Тÿлесе татнă хыççăн ун пирки маннăччĕ. Анчах нумай пулмасть каллех хут килчĕ – ман çинче халĕ те кредит çакăнса тăратьмĕн. Парăма татнине мĕнле çирĕплетмелле? Çитменнине кредита тÿленĕ чексем пурте çук.

Дарья П.
Çĕмĕрле районĕ.

Банкран кредит иличчен документсемпе лайăх паллашмасăр алă пусмалла мар. Шел, нумайăшĕ çакна кая юлса ăнланать.

Пăтăрмаха лекес мар тесен кредитпа татăлнă хыççăн çакăн пирки банкран справка илмелле. Енчен тĕрĕс мар информаци сирĕн кредит историне вараласан алăри справкăпа йăнăша тÿрлетме май пур. Кредит историйĕн наци бюровне заявлени çырмалла, йăнăша тÿрлетме ыйтмалла. Кайран кирек мĕнле банка парăма кĕрес тесен тÿрех кредит историйĕпе кăсăкланаççĕ. Мĕншĕн тесен банксем чи малтан сирĕн шанчăклăха, парăмпа вăхăтра татăлма пултарнине тĕрĕслеççĕ.

Кивçен илекенсен процентсăр пуçне ытти тĕрлĕ комиссишĕн те тÿлеме тивет: кредит панăшăн, ссуда счетне тытса пынăшăн...

1 РФ Аслă суд пленумĕ комиссишĕн тытса юлнине саккуна хирĕçленине палăртнă. Çакă – вăрттăн процентсем. Банкăн хăй ĕçĕшĕн – счетшăн, процентсемшĕн – клиентсенчен укçа илме юрамасть.

2 Ытлашши тÿленĕ укçана, çав шутра тÿлесе татнă кредитшăн та, тавăрма пулать (юлашки виçĕ çултине).

3 Банк паракан мĕнпур хутсене, килĕшĕве кăна мар, упрамалла. Çакă тĕрĕслĕхе тавăрма, судра ĕнентерме пулăшать.

4 Суд сирĕн тĕрĕслĕхе çирĕплетсен банкран кăмăл-сипет тĕлĕшпе сиен кÿнĕшĕн укçа шыраса илме пулать.

УЙĂХ КАЛЕНДАРĔ

Число, кун		Сентябрĕн, 4 – эрнекун	Сентябрĕн, 5 – шăматкун	Сентябрĕн, 6 – вырсарникун	Сентябрĕн, 7 – тунтикун	Сентябрĕн, 8 – ытларикун	Сентябрĕн, 9 – юнкун	Сентябрĕн, 10 – кĕçнерникун
ХĔВЕЛ	тухать	5.00	5.02	5.04	5.06	5.08	5.09	5.11
	анать	18.39	18.36	18.33	18.31	18.28	18.25	18.23
Кун тăршшĕ		13.39	13.34	13.29	13.25	13.20	13.16	13.12
УЙĂХ	тăхри	катăлса пырать	катăлса пырать	катăлса пырать	катăлса пырать	катăлса пырать	катăлса пырать	катăлса пырать
	кунĕ (12 сехет тĕлне)	21-мĕш кун	22-мĕш кун	23-мĕш кун	24-мĕш кун	25-мĕш кун	26-мĕш кун	27-мĕш кун
		Вăкăр паллинче	Йĕкĕреш паллинче	Йĕкĕреш паллинче	Рак паллинче	Рак паллинче	Арăслан паллинче	Арăслан паллинче

«Хĕрĕхĕшĕ те – чун юратни»

Ягодка, Тоня, Катя, Анечка, Яночка... – хăшĕ килĕшет, çапларах ят парать чун юратнă качакисене Муллаварта (Канаш районĕ) пурăнакан Людмила Ильинична Алексеева. Пиллĕкĕн-улттăн кăна марçке вĕсем, тăхăр сурăхне шута илсен пĕтĕмĕшле выльăх пусĕ хĕрĕхе çитет.

"Ывăнатăп та вĕсемпе, тепĕр чухне тарăхтараççĕ те, анчах качакасемсĕр пурăнаймастăп, питĕ юрататăп", – тет тивĕçлĕ канăва тухнă хĕрарăм. 2001 çулта пĕр сутуçă ăна качака илсе килсе панă. Çавăнтанпа Людмила Ильинична çак выльăхран уйрăлмасть. Чылай çул Канашри "Сортсемовощ" пĕрлешӳре бухгалтерта тăрăшнă вăл. Пĕр вăхăт агрегат заводĕнче ĕçленĕ чухне аллине суранлатнă. Хăрах ал тупанĕ çуккине пăхмасăрах выльăхпа тĕрмешет. Ирхине 4-5 сехетре тăрать те качакисене çывăхри вăрмана симĕс курăк çитерме илсе тухать. Икĕ сехет ытларах çӳретсен туслă йыш кил картишне таврăнать. Кунне виçĕ хутчен çапла çӳретет Людмила Ильинична. Выльăх каннă вăхăтра витене типтерлет, тислĕк кăларать, качакасене сăвать (сĕт антараканни – 12 пуç).

Пахчара шăтăк чавать те тислĕке унта хурать, çакăн хыççăн тăпрапа хуплать. Çакă çĕршĕн те усăллине палăртать, пахчаçимĕç тухăçлă çитĕнет.

Выльăхпа таса пурăнма йывăр, çапах тăрăшатăп тенĕ хыççăн хĕрарăм тислĕк шăршишĕн хăйне сăмахпа пĕрре мар кӳрентернине асăнчĕ. Ялта çуралса ӳснĕ çын çакăншăнах хирĕçме хăяймĕ, хуларан куçса килнине вара чăтма йывăртарах курăнать.

Иксĕмĕр каласса ларнă хушăра акă юнашар пĕр çамрăк качака пырса тăчĕ. "Юратнă тантăшăм, чи илемли эсĕ манăн. Мĕн, тунсăхласа çитрĕн-и?" – çапларах çепĕççĕн пуплет вăл кашни выльăхĕпе. Хĕрĕх пусран чи юратнине уйăраймасть, уншăн пурте пĕр тан. Сутма е пусма тивсен пуриншĕн те кулянать. "Аплах пулмалла мар та, кăмăла хытармалла. Çук вĕт, пултараймастăп", – тет.

Выльăх сутасси çинчен нимĕнле пĕлтерӳ те памасть. Пĕлекенсем, куракансем хăйсемех пырса туянаççĕ. Кайран ятарласа килсе тав тăваççĕ. 3-4 çул каялла пĕри 80 çулти амăшĕ валли качака туянма пынă. "Ай-уй, пăхайĕ-ши вăл ăна?" – иккĕленнĕ сутуçă. "Эсир ман аннене пĕлместĕр-ха. Питĕ пултаруллă вăл, тепĕр çамрăкран та ирттерет", – хураланă лешĕ. Каярах лайăх качака панăшăн тав тунă, амăшĕ питĕ кăмăллă пулнине асăннă.

Сутакан качака çинчен туянакана нимĕн пытармасăр йăлт каласа ăнлантарать Людмила Ильинична. Çитменлĕхсене те, чирлесен мĕнле сиплемеллине те манса хăвармасть. Килĕшмесен каялла таварса пама ыйтать. "Унашкал тĕслĕх те пулнă-и?" – кăсăкланатăп эпĕ. "Пулнă. Питĕ хытă макăрнăран пĕри каялла илсе килсе пачĕ. Ют алла хăнăхайман качака", – пытармарĕ хĕрарăм.

Тепĕр чухне выльăха тутарсем туянаççĕ. Какай валли çамрăккине кăмăллаççĕ. Людмила Ильиничнăна выльăха пустарма шел, çавăнпа вăл ӳстерсе сутма тăрăшать. Вăл е ку сăлтавпа ирĕксĕрех пусма тивсен яланхи пулăшуçăсене чĕнет.

Хăйĕн пурнăçĕнче аш-какай питех çимен вăл. Качака какайне шăршă кĕрет тесе чылайăшĕ кăмăлласах каймасть. Çак таранччен Людмила Алексеева та, ахăртнех, çапла тунă. Анчах пĕррехинче пĕр хĕрарăм ăна чаплă рецептпа паллаштарнă. Çавăнтанпа качака ашне çисе тăранаймасть. Малтан ăна яланхи пекех шывра пĕçермелле. Унтан аша шăмăсенчен уйăрмалла. Тип çу ярса тепĕр хут вĕретмелле. Çав тери тутлă пулать-мĕн.

"Зааненский" качака ăратне сĕтлĕ пулнăшăн ырлаççĕ. Людмила Ильиничнăн та пур вăл. Паянхи куна ытти ăратпа хутăшса кайма та ĕлкĕрнĕ. Анчах хĕрарăм вырăнти ăрата ытларах килĕштерет. "Вĕсене майракисенчен те пулин тытма пулать, лешсен вĕсем çук. Хамăрăн качакасем те сĕт аван антараççĕ", – ырлать хĕрарăм вырăнти выльăха.

Ун патне сĕт туянма пыркаласах çӳреççĕ. Килмен чухне те вăл сая каймасть. Кил хуçи хĕрарăмĕ унран тăпăрчă та хатĕрлет, юлнă сĕте путексене ĕçтерет (эпĕ çитнĕ кун шăпах йыш хушăннăччĕ), йыттине, кушакĕсене ярса парать. Чĕрчуна питĕ юратаканскер килсĕр-çуртсăр, хуçасăр юлнă кушаксене пулăшмасăр тăма пултараймасть. Качакасемпе çӳренĕ чух курать те мĕскĕнсене киле илсе таврăнать. Паянхи куна 7 кушак пурăнать.

Хушăран упăшки çакăншăн кăмăлсăр пулса мăкăртатнине те илтме тивет. "Темех мар. Кушаксене те, качакасене те хамах пăхатăп. Унран пулăшу ыйтмастăп. Апат хатĕрлеме бензоçава та, мотоблок та пур. Çĕр сахал, çавăнпа выльăх валли апата ытларах туянма тивет", – палăртать харсăр, çав вăхăтрах çепĕç те ырă чунлă хĕрарăм.

Качакисем çинчен вăл сехечĕ-сехечĕпе каласа пама хатĕр. "Çынна усал тăвиччен, ун çинчен ырă мар калаçиччен пĕр качака та пулин усраччăр, унпа уйра е вăрманта уçăлса çӳреччĕр, калаçчăр. Мĕн тери лайăх, усăллă ĕç пулĕччĕ", – çапларах сĕнчĕ вăл çынсене.

Ирина НИКИТИНА.

АХ, АНЧАХ...

Нӳхрепре – тăвата виле

Çĕрпӳ районĕнчи Кăшаркассинче тăвата çын – 78-ти хĕрарăм, 42, 56 тата 36 çулсенчи арçынсен – пурнăçĕ таталнă.

Пахчара кил хуçисем, вĕсене пулăшма килнĕ вăйпитти çынсем хĕрсех çĕрулми кăларнă. Хĕвеллĕ, типĕ çанталăкпа усă курса юлас тенĕ-тĕр. Михĕсем хăвăрт тулнă. Вĕсене пушатма виççĕн нӳхрепе аннă та çавăнтах йăванса кайнă. Сасартăк аптăраса ӳкнипе ыттисенчен пулăшу ыйтса та ĕлкĕреймен. Çĕрте выртакансене 36 çулти арçын асăрхасан ял çыннисене пулăшма чĕннĕ. Хăй вара асăрханас вырăнне васкасах нӳхреписене пулăшма аннă, анчах тăнне çухатнă. Пулăшма çитнĕ арçын ăна туртса кăларма хăтланнă. Сăмсана çуракан сывлăша туйсан ларутăрăва тӳрех ăнланнă, инкек пирки ыттисене пĕлтернĕ. Право органĕ те нумай кĕттермен, анчах кая юлнă. Нӳхрепрен тăвата çын виллине хăпартнă.

Мĕн амакĕ сиксе тухнă? Пĕлекенсем каланă тăрăх – кил хуçисем маларах хĕрсех армути пуçтарнă. Пахчаçимĕç, çĕрулми управа хуракан нӳхрепре ăна çунтарнă. Унăн шăршинчен сăтăрçăсем, кăшлакан чĕрчунсем хăраççĕ имĕш. Вăл шăршă сирĕлесрен нӳхреп алăкне фуфайкăпа хупласа хăварнă. Инкеке, ĕçе тытăнас умĕн нӳхрепе уçăлтарма маннă. Малтанлăха палăртнă тăрăх – çынсем наркăмăшланнине вилнĕ. Пурнăçран вĕсене ирĕксĕрлесе уйăрнă урăх паллăсем пулман.

Сăмах май, маларах Çĕмĕрле районĕнче те кун пек хăрушă инкек пулса иртнĕччĕ. Тырă типĕтмелли цистернăра сĕрĕм тивнипе 49 çулти хĕрарăм, унăн ывăлĕпе хĕрĕ пурнăçран уйрăлнăччĕ.

Кĕтмен хăна

Канашри çамрăк каччă юлташĕ ыйтнипе хулари пĕр общежитие çитнĕ. Ара, лешĕ иккĕмĕш кун ĕнтĕ çывăх çыннисем патне шăнкăравласа тухайман. «Тархасшăн кайса пăх-ха, йĕркеллех-ши вĕсем?» – пулăшу ыйтнă вăл.

Пӳлĕмрен нимĕнле сасă та илтĕнмен. «Ачи çывăрать-ши?» – шухăшласа илнĕ çамрăк. Унтан алăка питĕрменнине асăрхасан майĕпен уçса кĕнĕ те хăранипе тĕлĕннипе шак хытса тăнă: амăшĕпе ачи те вилĕ выртнă. Вĕсене тискеррĕн вĕлернине ăнланса илнĕскер çийĕнчех йĕрке хуралне пĕлтернĕ.

Инкек умĕн маларах пĕчĕк ачипе килте ларакан çамрăк хĕрарăм патне пĕлĕшĕ çитнĕ. Кĕтмен хăна алăка уçса кĕртнĕ май кил хуçи хăйсене мĕнле хăрушă инкек кĕтнине тавçăрма пултарайман-тăр.

Ӳсĕр каччă сасартăк 21 çулти хĕрарăмпа 11 уйăхри ачине урса кайсах хĕнеме тытăннă. Йывăр аманнăскерсем çавăнтах вилнĕ. Преступник вара чăматан, нетбук, ноутбук, фен, пĕр пин тенкĕ укça пытарса чикнĕ те никам сисиччен тухса тарнă.

Çын вĕлерекене тытса чарнă ĕнтĕ. 21 çулти çамрăка явап тыттарма уголовлă ĕç пуçарнă.

Республикăра ӳсĕрпе йăлари хирĕçĕве пула икĕ е ытларах çын вилнĕ тĕслĕх час-часах тĕл пулать. 2012 çулхи тĕслĕх халĕ те манăçа тухман-ха. Çĕмĕрлери Совет урамĕнчи пĕр çуртра эрех ĕçнĕ хыççăн кил хуçипе хăнасем хирĕçсе кайнă. Хăнасем нумай шутласа тăман, кил хуçисене – хĕрарăмпа арçынна – çыхса лартнă та çурта вут чĕртнĕ. Юрать, пушар хуралĕ вăхăтра çитсе ĕлкĕрнĕ. Унсăрăн чĕрĕллех çунса каятчĕç. 2011 çулта вара Сĕнтĕрвăрринче 74-ри кил хуçипе пĕрле пурăнакан 50-ри хĕрарăм пурнăçĕ тискеррĕн таталнă. Айăпли – пенсионер ывăлĕ. 2010 çулта Шупашкар районĕнчи Шешкенерте çемьери ĕçкĕçикĕ каллех хăрушă инкекпе вĕçленнĕ. Çамрăк каччă 37-ри кил хуçипе 40-ри арçынна чиксе вĕлернĕ. Унтан чӳрече каррине вут чĕртсе тухса тарнă. Çурт-йĕр тĕпрен çунса кĕлленнĕ.

Л. АЛА.

Амбрози пăхма пит хитре...

Нумай пулмасть Шупашкарти пĕр çын палламан ӳсен-тăран тĕлĕшпе Россельхознадзорăн республикăри управленине çырупа тухрĕ. Тĕлĕнтермĕш курăк-чечек Афанасьев урамĕнчи 4-мĕш çурт патĕнчи клумба çинче ешерет иккен. Управлени специалисчĕсем тĕпĕлĕнрех паллашма ăна лабораторине çитернĕ.

Чăнах та айккинчен пăхсан илемлĕн курăнать, такама та илĕртмелле, анчах хăрушă-мĕн. Çавăнпах карантин объекчĕ шутланать. Амбрози текен курăк 2 метр таранах çитĕнет, çулçи сарлака. Çуркунне пуçламăшĕнчех шăтса тухать, хăвăрт вăй илет. Çывăхри ытти курăка хавшатать, çĕре типĕтет. Ăна Самар, Саратов, Оренбург, Воронеж, Пермь, Амур, Иркутск, Пушкăртстан тăрăхĕсенче асăрханă.

Ытти ӳсен-тăрана ӳсме памасть кăна мар, аллерги чирне вăй илме пулăшать. Çынсем унран хăпма мар, клумба çинче ятарласа ӳстереççĕ. Улатăрта та амбрози хитрелĕхне ытараймасăр кăкласа ывăтман. Вăл вара ирĕклĕхе туйса тымарне тарăн янă. Сиенлĕхне пĕлсен хула администрацийĕ, çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх çине тăрсах унпа кĕрешме тытăннă. Ӳсентăран вăй илнĕ вырăна çăвĕпех çулнă, çумкурăка пуç çĕклеме паман. Кăлăхах, кăçал çуркунне вăл каллех аталанма тытăннă. Тымартан çĕнĕрен çĕнĕ хунавсем шăтнă. Чăнах та ăна тĕппипех пĕтерме йывăр.

Амбрози

Çумкурăксăр пуçне культурăллă ӳсен-тăрана ытти хурткăпшанкă та пĕтерет. Уйрăмах чечексем шар кураççĕ. Чечек трипсне пула кăçал 60 хризантема çеçкине çунтарма тивнĕ. Хăвăрт сарăлакан нăрра тӳрех пĕтермесен ытти ӳсен-тăраншăн хăрушлăх кăларса тăратать. Вăл 250 ӳсен-тăран сĕткенĕпе тăранса пурăнма пултарать. Трипс кăшланă чечек илемсĕр: папкисем хăвăрт таталса ӳкеççĕ, хăраççĕ. Çимĕç паракан культурăсен тухăçĕ те палăрмаллах чакать. Трипс хăрушă вирус чирĕсене сарать. Вăл пирĕн тăрăха куçарса лартмалли материалпа – чӳлмекри чечекпе тата чирлĕ пахчаçимĕçпе – лекме пултарать. Уйрăмах теплица хуçалăхĕшĕн хăрушă вăл. Акă «Ольдеевская» агрофирма 2008 çултанпах çак сăтăрçăна хирĕç кĕрешет, сарăлма памасть. Трипса пĕтерекен хурткăпшанкă та юриех ĕрчетет.

Кĕтмен хăнасем пахчана çакланасран хамăрăн асăрханулла пулмалла. Сисчĕвлеме сăлтав пур. Аякран кӳрсе килекен вăрлăхра сăтăрçăсем те сахал мар. Кăçал, сăмахран, уй-хир пурçăнне пахчаçимĕç хутаççинче асăрханă. Палламан ӳсентăран е хурт-кăпшанкă тĕлне пулсан специалистсемпе çийĕнчех çыхăнмалла.

Надежда ВАСИЛЬЕВА, управлени ĕçченĕ.

Вăрман евĕр каш-кашлать

1-мĕш стр.

Пĕр авăрта пучах тулма тытăннă кăна, теприне тахçанах татма вăхăт. Кăçал тепĕр уйрăмлăх – курланки çĕртенех çакăнса тăрать. Çавăнпа тухăç пĕлтĕрхинчен кая мар тухмалла. Кун пекки сайра пулать, – пĕлĕтелле кармашнă хăмла авăрне асăрханса тытрĕ Маргарита Никитична. – Мĕнле илемлĕ тулли пучахсем!» Ăна кура эпир те илĕртӳллĕ, усăллă, сиплĕ, ырă шăршăллă чăваш хăмлине ытараймасăр сăнарăмăр. Çак вăхăтра юрă сăмахĕсем аса килчĕç: «Чăваш хăмли, чи хăватли...». Шел, тахçан çĕршывĕпех кĕрленĕ чи хăватлă хăмла пахчисем пушанса юлнишĕн чунăмра хурланса та илтĕм.

Тухăç çанталăкран кăна мар, культурăна мĕнле пăхнинчен те килет. Хуçалăхра хăмлана ретсемпе çынсене валеçсе панă. Вĕсем çăвĕпех ӳсен-тăрана пăхса тăраççĕ: çумкурăкран тасатаççĕ, кăпкалатаççĕ, аврине пăралук тăрăх явалаççĕ тата ытти те. Çитĕннĕ авăра вара çӳлтен тăсăлакан тимĕр пăралукран пурте пĕрле, техникăпа çакаççĕ. Шалăва та тухăçа, ĕçленине кура тӳлеççĕ.

– Авăрпа тиенĕ, комбайнпа татнă чухне хăмла камăн пулнине мĕнле пĕлетĕр? Агрегатран тухнă пучах пĕр пӳлмене пуçтарăнать мар-им? – ыйтрăм специалистсенчен.

– Ретри авăра касса кузова тиенĕ хыççăн тӳрех камăнне палăртатпăр. Унăн хăмлине комбайнпа татма пуçличчен малтанхинне йăлтах шăлса тасататпăр. Весовщица чĕртавар виçине çырса хурать.

Тулли трактор хыççăн хăмла татакансем патне те çитсе куртăмăр. Пысăк агрегат курланкăллă авăра пĕр чарăнми «çăтать». Ӳсен-тăрана пĕр ушкăн комбайна татма хатĕрлесе парать – унсăрăн техника та чăхăмлать. Чехословакире кăларнă хăватлă комбайн кунне 5 тонна татса ĕлкĕрет. Ăна çичĕ çул каялла 10 млн тенкĕпе туяннă. Унчченхисем те юсавлă-ха, анчах вĕсем «канаççĕ». «Çĕнни таса, хăвăрт татать. Ĕçченсем те ытлашши кирлĕ мар», – терĕç вĕсем. Хăмла туса илнĕ çĕрте 35 çын тăрăшать. Хĕрӳ тапхăра виçĕ трактор явăçтарнă.

«Симĕс ылтăна» хуçалăхрах типĕтсе пресласççĕ, унтан Вăрмара пĕрчĕлеме ăсатаççĕ.

– Чĕртавара ăçта сутатăр, унăн хакĕ тăкака саплаштарать-и? – тĕпчетĕп эпĕ.

– «Букет Чувашия» пĕрлешӳпе темиçе çул ĕнтĕ çыхăнса ĕçлетпĕр. Хак пысăк тесе калаймăн. Иртнĕ çулхипе танлаштарсан кăçал унăн хăйхаклăхĕ ӳсрĕ. Миçепе сутăнĕ вăл, калама йывăр. Хака эпир мар, туянакан палăртать, – терĕ Маргарита Иванова. – Пысăк тупăш парать тесе калаймăн. Унччен хăмла «симĕс ылтăнах» пулнă çав. Ăна сутса миллион тенкĕ ытла тупăш илнĕ. Халĕ лаптăкĕ те, тупăшлăхĕ те чакрĕ. Сутăнманнипе, йӳнĕ пулнипе республикăри чылай хуçалăх туса илме пăрахрĕ ăна. Субсиди параççĕ-ха, çапах тăкаксене саплаштарма йывăртарах. Эпир халĕ тĕп тупăша выльăх-чĕрлĕхрен илетпĕр.

Тури Ачак тăрăхĕнче йывăрлăха пăхмасăр «симĕс ылтăн» çитĕнтернĕшĕн, ăна пăрахăçа кăларманшăн хастар ĕçченсене тата ертӳçĕне тав тумалла-тăр. Валерий Герасимов, унччен хуçалăхра хăмла ĕçне йĕркелесе пынăскер, ертӳçĕне ларсан та пахчасене юхăнтарса яма паман. Чăн та, унăн лаптăкĕ палăрмаллах чакнă. «Туянакан пулсан, хак хăпарсан 40 гектара та çитерме хатĕр. Ăна валли бетон юпа лартнă пахча, техника пур, çынсем çителĕклĕ», – пĕлтерчĕç хăйсен шухăшĕсене хăмлаçăсем.

Ку тăрăхра «симĕс ылтăн» çитĕнтерессипе пуян опыт пухнă çын нумай: Галина Иванова, Юля Романова, Валентина Рубашникова, Геннадий Юхтанов (водитель), Борис Филиппов, Татьяна Ефимова, Светлана Филиппова, Вера Савельева, Олег Иванов тата ыттисем те. Чăн та, чăвашăн хăватлă хăмли паян çакăн пек хастар çынсем çинче тытăнса тăрать те.

Лариса НИКИТИНА.
Автор сăнӳкерчĕкĕсем.

РЕКЛАМА, ПĔЛТЕРӲСЕМ

СУТАТĂП / ПРОДАЮ

2. АКЦИЯ! БЛОКИ КЕРАМЗИТОБЕТОННЫЕ пропаренные, вибропрессованные 20х20х40 – 33 руб., 12х20х40 – 28 руб., 9х20х40 – 24 руб. Высокое кач-во. Доставка манипулятором. **Т. 8-960-307-31-51.**

3. АКЦИЯ! ПЕСОК, ГРАВМАССУ, щебень, керамзит. Доставка по низким ценам. **Т. 8-960-307-31-51.**

4. Немецкие пластиковые ОКНА. Низкие цены. Пенсионерам скидки. Замер. Доставка – бесплатно. **Без выходных. Т. 8-987-576-65-62.**

5. Блоки керамзитобетонные 20х20х40, 12х20х40, 9х20х40 пропаренные, гидро-вибропрессованные заводские от производителя – недорого; **цемент, песок.** Доставка. Разгрузка. Без выходных. Кассовый чек, документы. Т. 8-960-301-63-74.

7. ГРАВМАССУ, ПЕСОК, щебень, керамзит, чернозем. Дешево. Доставка. Т.: 8-903-358-17-70, 8-927-668-97-13, 38-97-13.

8. Гравмассу, песок, **щебень,** торф, кирп. бой, **керамблок, керамзит.** Пенсионерам, уч. ВОВ – скидки. Т. 8-905-199-01-22.

9. Гравмассу, песок, щебень, керамзит. Дешево. Д-ка. Т. 89033583021.

11. Срубы для бани. Доставка по ЧР. Т. 37-28-74.

19. КИРПИЧ красный, силикатный, **гравмассу,** щебень, **керамзит,** песок, кольца, **к/б блоки**. Т. 8-927-862-91-66.

21. Керамблок, гравмассу. Т.: 486307, 89176757528.

22. Немецкие ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА. Низкие цены. Пенсионерам скидки. Замер, доставка – бесплатно. Без вых. **Т. 8-927-855-83-55.**

23. Гравмассу, песок, бой кирпича, **щебень.** Доставка. Т. 89061355241.

29. Картофелекопалки, косилки, **грабли,** пресс-подборщики, **плуги,** фрезы, погрузчики и другое. **Доставка!** Т.: 8-937-375-80-95, 8-937-955-98-02.

30. Гравмассу, песок, щебень, керамзит. Недорого. Д-ка. Т. 89053465671.

31. Гравмассу, песок, керамзит, кирп. бой. Д-ка. Т. 89033225766.

33. Кирпич рядовой, лицевой; **керамблоки, кольца.** Доставка. Т.: 89063804835, 89276674605.

35. Пластиковые **ОКНА,** металлические **ДВЕРИ.** Бесплатно: замер, доставка, демонтаж. **Гарантия** 15 лет. **Рассрочка.** Скидки. Т. 8-937-391-39-91.

49. Керамблоки, цемент, керамзит в мешках – цены от производителя. Т. 8-905-344-79-32.

37. Ворота, калитки, заборы, навесы. **КОВКА, кровля,** обшивка сайдингом. Общестроительные и сварочные работы. Замер. Д-ка. Установка. Гарантия. **Пенсионерам – скидки.** Т.: 89022881447, 387574, сайт: metalservis21.ru

56. ПЛИТЫ ТРОТУАРНЫЕ, БРУСЧАТКУ. Т. 8-903-358-77-72.

58. Гравмассу, щебень, песок, керамзит, чернозем. Д-ка. Т. 89276687015.

78. Гравмассу, песок речной, щебень. Доставка. Услуги крана самосвала. Т. 8-917-650-03-85.

93. Кирпич красный одинарный, полуторный, силикатный, облицовочный (все цвета), **половняк, КББ** 20х20х40, 20х12х40, **гравмассу,** керамзит. Доставка. Разгрузка кран-манипулятором. Т.: 44-20-97, 89033582097.

123. ГРАВМАССУ, ПЕСОК, бетонные отходы, **навоз.** Доставка по низким ценам. Т. 89278502821.

154. ОКНА и ПОТОЛКИ – немецкое качество. Монтаж по ГОСТу. **Пенсионерам скидки.** Т. 89176627164.

183. Окна Чувашии. **ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА, жел. двери.** Т. 89050281182.

188. Гравмассу, песок, щебень. Т. 8-927-846-24-10.

205. Цемент, песок, гравмассу, щебень, керамзит. Д-ка. Т. 8-927-849-76-75.

241. Бетон, раствор, фунд. блоки, **плиты – дешево.** Д-ка по ЧР. Т.: 89278535732, 89373803596.

251. МЕТАЛЛОЧЕРЕПИЦУ, профнастил, металлосайдинг, пластиковые окна. Доставка, замер. **СТРОИТЕЛЬСТВО.** Т. 8-919-653-43-68.

284. Канашскую гравмассу, песок, щебень, грунт, навоз. Т. 8-909-302-09-58.

285. Щебень, песок, навоз, бой кирпича, **керамзит. Услуги самосвала**. Т. 89656874887, Алексей.

361. АКЦИЯ! КОЛЬЦА железобетонные для колодцев и канализаций 0,7; 1; 1,5м. Бурение. Д-ка манипул-м. **Т. 8-960-307-31-51.**

365. АКЦИЯ! Гравмассу, песок, щебень. Т. 89050282225.

382. Гравмассу, песок (карьерный, речной), щебень, керамзит, чернозем. Недорого. Т. 89370161122.

594.Немецкие окна и двери. Замер, доставка – БЕСПЛАТНО. Пенсионерам СКИДКИ! Т. 89278447811.

596. ТЕПЛИЦЫ по ценам производителя. Доставка. Сборка. Т. 48-16-54.

598. Профнастил, металлочерепицу, мягкую **кровлю**, заборы, сайдинг. Монтаж. **Строительство**. Скидки. Т. 89876609394.

613. ЗЕРНО. Доставка. Т. 8-905-027-28-19.

ПУЛĂШУ / УСЛУГИ

32. Лечение алкоголизма. Анонимно. Консультация бесплатная с 9.00 до 19 ч., сб., воскр. с 9.00 до 13 ч. А: Чеб., пр. Ленина, 56. **Т. 8(8352)552733.** *Лиц. ЛО 21-01-001 096 от 06.06.2014г. МЗСР РФ. Имеются противопоказания, проконсультируйтесь со специалистом.*

36. Известный Чебоксарский **экстрасенс,** маг, хиромант, астролог **Олег Боголюбов** решает многие жизненные проблемы.Т. 8-967-474-37-83.

38. ЧИСТКА КОЛОДЦЕВ. Т. 8-961-342-90-59.

45. Лечение алкоголизма и табакокурения. Т.: 89030662902, 89276673368. *Лиц. 5001001230 от 08.06.2007. Имеются противопоказания, проконсультируйтесь со специалистом.*

90. Бурение скважин на воду «под ключ». **Т. 8-987-576-65-62.**

152. Бурение скважин на воду. Т. 89603021293.

179. Бурение скважин на воду. Т. 89061312124.

258. Бурение скважин на воду. Тел. 8-960-301-25-13.

259. Бурение скважин на воду. Тел. 8-927-991-66-99.

269. Утепление домов – ЭКОВАТОЙ. Профессиональный монтаж. Доступные цены. Осенние скидки. Т. 8-919-669-16-66.

314. Бурение колодцев. Продажа колодезн. **колец.** Т.: 89033790901, 370803.

406. Строительные работы – от фундамента до кровли. Недорого. Качественно. Т. 89196534368.

597. Бурение скважин. Т.: 8-962-321-17-80, 21-17-80.

599. Строительство, ремонт, отделка любой сложности; заборы, стройматериалы. Пенсионерам **скидки**. Т. 89276679397.

600. Натяжные потолки. Дешево. Отделка. Пенсионерам скидки. Т. 8-927-666-54-04.

617. Бурение колодцев, скважин. Т.: 89674703824, 89279905481.

621. Строительные работы, мелкий ремонт. Т. 8-987-739-03-82.

639. Бурение скважин на воду. Договор. Гарантия. Т. 89063871363.

ĔÇ / РАБОТА

54. МОНОЛИТЧИКИ в г. Йошкар-Ола. Куб – 2500 руб. Жилье, питание. Т.: 89176737773, 89625997773.

126. В связи началом строительства нового объекта **требуются монолитчики, каменщики.** Тел. 8-925-002-22-38.

297. Требуются каменщики, монолитчики в Москву. Оплата своевременная. Т. 8-962-321-70-11.

ЧĂВАШ НАЦИ РАДИО ПРОГРАММИ (72,41 УКВ, 105 FM хумсем çинче)

Тунтикун, сентябрĕн 7-мĕшĕ

6.30-7.00, 10.10-10.30, 14.10-14.30, 22.10-22.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 6.10-6.30, 7.10-8.00 Ирхи кăмăл. (12+) 8.10-8.30, 11.10-11.30, 15.10-15.30, 16.10-16.30, 17.10-17.30, 18.10-18.30, 19.10-19.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 ,13.30-14.00 ,14.30-15.00, 19.30-19.40 Выборы-2015. (12+) 9.10-10.00 Неформат. (12+) 10.30-11.00 Çĕр сум. (12+) 11.30-12.00 Возрождение. (12+) 12.10-13.30 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 15.30-16.00 Наша Республика. Главная тема. (12+) 16.30-17.00 Шурăмпуç. (12+) 17.30-18.00 Мăшăр çунат. (12+) 18.30-19.00 Тема дня. (12+) 19.40-20.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 20.10-21.00 Пĕр юрă кун-çулĕ. (12+) 21.30-22.00 Çемье ăшши. (12+) 22.10-23.00 Янра,юрă (хит-парад). (12+) 23.30-24.00 Присягая Родине. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Тунтикун-эрнекун

6.00, 7.00, 10.00, 12.00, 13.00, 15.00, 18.00, 20.00, 22.00 - Хыпарсем. (12+)
8.00, 9.00, 11.00, 14.00, 16.00, 17.00, 19.00, 21.00, 23.00 - Новости. (12+)

Ытларикун, сентябрĕн 8-мĕшĕ

6.10-6.30 Ирхи кăмăл. (12+) 6.30-7.00 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 7.10-7.00 Ирхи кăмăл. (12+) 8.10-8.30, 9.10-9.30, 10.10-10.30, 16.10-16.30, 17.10-17.30, 18.10-18.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 22.10-22.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 ,13.30-14.00 ,14.30-15.00, 19.30-19.40 Выборы-2015. (12+) 9.30-10.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 10.30-11.00 Социальный вопрос. (12+) 11.10-11.30, 14.10-14.30, 16.10-16.30, 19.10-19.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 11.30-12.00, 22.30-23.00 Çемье ăшши. (12+) 12.05-13.30 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 15.30-16.00 Ачалăх урхамахĕ. (6+) 16.30-17.00, 23.30-24.00 Экстренный час. (16+) 17.30-18.00 Çĕр сум.(12+) 18.30-19.00 Инçе çултан таврăнсан. (12+) 19.10-20.00 Асăмри юрăсем. (12+) 20.30-21.00 Радиовулав. (12+) 21.30-22.00 Мăшăр çунат. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Юнкун, сентябрĕн 9-мĕшĕ

6.10-6.30 Ирхи кăмăл. (12+) 6.30-7.00, 22.30-23.00 Республика сасси. (12+) 7.10-8.00 Ирхи кăмăл. (12+) 8.10-8.30, 10.10-10.30, 11.10-11.30, 14.10-14.30, 15.10-15.30, 16.10-16.30, 18.10-18.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 22.10-22.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 ,13.30-14.00 ,14.30-15.00, 19.30-19.40 Выборы-2015. (12+) 9.10-10.00 Женская среда. (12+) 10.30-11.00 Инçе çултан таврăнсан. (12+) 11.30-12.00 Çĕр сум. (12+) 12.05-13.30 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.30-15.00 Чĕрере çуралнă сăвăсем. (12+) 15.30-16.00 Наша Республика. Главная тема. (12+) 16.30-17.00, 23.30-24.00 Экстренный час. (16+) 17.10-18.00 Литература çӳпçинчен. (12+) 18.30-19.00 Ялтан яла. (12+) 19.40-20.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 20.30-21.00 Радиовулав. (12+) 21.10-22.00 Çиларман-шоу. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Кĕçнерникун, сентябрĕн 10-мĕшĕ

6.10-6.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 6.30-7.00 Ялтан яла. (12+) 7.10-8.00, 8.10-8.30, 9.10-9.30, 10.10-10.30, 14.10-14.30, 17.10-17.30, 18.10-18.30, 20.10-20.30, 21.10-21.30, 22.10-22.30, 23.10-23.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 ,13.30-14.00 ,14.30-15.00, 19.30-19.40 Выборы-2015. (12+) 9.30-10.00 Тĕплĕ калаçу. (12+) 10.30-11.00 Социальный вопрос. (12+) 11.10-12.00 Чĕнтĕрлĕ чаршав. (12+) 12.05-13.30 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 15.10-16.00 Путешествие в историю чуваш. (12+) 16.10-16.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 16.30-17.00, 23.30-24.00 Экстренный час. (16+) 17.30-18.00 Вĕрентекен сăмахĕ. (12+) 18.30-19.00 Инçе çултан таврăнсан. (12+) 19.40-20.00 Солдаты и дети Победы. (12+) 20.30-21.00 Радиовулав. (12+) 21.30-22.00 Социальный вопрос. (12+) 22.30-23.00 Республика сасси. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Эрнекун, сентябрĕн 11-мĕшĕ

6.10-6.30 Ирхи кăмăл. (12+) 6.30-7.00 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 7.10-8.00 Ирхи кăмăл. (12+) 8.10-8.30, 14.10-14.30, 18.10-18.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00,13.30-14.00 ,14.30-15.00, 19.30-19.40 Выборы-2015. (12+) 9.10-10.00 Неформат. (12+) 10.30-11.00 Инçе çултан таврăнсан. (12+) 11.30-12.00 Пултарулăх çулĕпе. (12+) 12.05-13.30 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 15.10-16.00 Пачăшкă сăмахĕ. (12+). 17.10-17.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 16.10-17.00 Литература çӳпçинчен. (12+) 17.30-18.00 Социальный вопрос. (12+) 18.30-19.00 Сирĕн сад-пахча. (12+) 19.40-20.00 Присягая Родине. (12+) 20.10-24.00 Каçхи микс. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Шăматкун, сентябрĕн 12-мĕшĕ

6.00-7.00 Чĕнтĕрлĕ чаршав. (12+) 7.05-8.00 Женская среда. (12+) 9.05-9.30, 10.05-10.30, 11.05-11.30, 15.05-15.30, 16.05-16.30, 18.10-18.30, 19.05-19.30 Юрă вăчăри. (12+) 8.30-9.00 Голос Республики. (12+) 9.10-10.00 Пĕр юрă кун-çулĕ. (12+) 10.30-11.00 Ялтан яла. (12+) 11.30-12.00 Ачалăх урхамахĕ. (12+) 12.00-12.10, 16.00-16.10 Хыпарсем. (12+) 12.10-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.05-15.00 Радиотеатр. (12+) 15.30-16.00 Атте пилĕ. (12+). 16.30-17.00 Символ веры. (12+) 17.30-18.00 Шурăмпуç. (12+)
18.30-19.00 Пурнăç çынни. (12+) 19.30-20.00 Уйăхпи юмахĕсем.(6+) 20.05-24.00 Каçхи микс. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Вырсарникун, сентябрĕн 13-мĕшĕ

6.05-6.30, 7.05-7.30, 9.05-9.30, 10.05-10.30, 11.05-11.30, 15.05-15.30 Юрă вăчăри. (12+) 6.30-7.00 Атте пилĕ. (12+) 7.30-8.00 Символ веры. (12+) 8.05-8.30, 16.10-16.30 Тăван юрă-кĕвĕ. (12+) 8.30-9.00 Присягая Родине. (12+) 9.30-10.00 Шурăмпуç. (12+) 10.30-11.00 Ялтан яла. (12+) 11.30-12.00 Вĕрентекен сăмахĕ.(12+) 12.05-14.00 Чĕререн тухакан сăмахсем. (12+) 14.05-15.00 Радиотеатр. (12+) 15.30-16.00 Голос Республики. (12+) 16.30-17.00 Çĕр сум. (12+) 17.10-18.00 Çиларман-шоу. (12+) 18.30-19.00 Ялтан яла. (12+) 19.00-20.00 Янра, юрă! (хит-парад) (12+) 20.05-24.00 Каçхи микс. (12+)
Çĕнĕ юрă 6.05-6.10, 7.05-7.10, 8.05-8.10, 9.05-9.10, 10.05-10.10, 11.05-11.10, 14.05-14.10, 15.05-15.10, 16.05-16.10, 17.05-17.10, 18.05-18.10, 19.05-19.10, 20.05-20.10, 21.05-21.10, 22.05-22.10

Реклама

КУПЛЮ / ТУЯНАТĂП

28. Вăкăр, ĕне, тына, сысна амисем. Т. 8-927-999-37-37.

39. Коров, бычков и лошадей. Т. 8-960-310-98-78.

50. Коров. Т. 8-927-850-85-64.

ТУНТИКУН, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.15, 3.00 Новости
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.15 «Сегодня вечером» 16+
14.25, 15.15 «Время покажет» 16+
16.00 «Мужское / Женское» 16+
17.00 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
21.35 Т/с «ЛУЧШЕ НЕ БЫВАЕТ» 16+
23.40 «Вечерний Ургант» 16+
0.30 Х/ф «ПУТЕШЕСТВИЯ ГУЛЛИВЕРА» 12+
2.05, 3.05 Х/ф «ЛУЧШИЙ ЛЮБОВНИК В МИРЕ»
3.50 «Модный приговор»

РОССИЯ 1

5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
9.55 «О самом главном»
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Местное время. Вести-Москва
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СКЛИФОСОВСКИЙ» 12+
18.15 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «НЕПОДКУПНЫЙ» 12+
23.50 «Честный детектив» 16+
0.50 Х/ф «ЗДРАВСТВУЙТЕ, Я ВАША ТЕТЯ!»
2.55 Т/с «ОХРАНЯЕМЫЕ ЛИЦА» 12+

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш Ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
11.35-11.55 Вести-Чăваш Ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш Ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

НТВ

5.00 «Все будет хорошо!» 16+
6.00 «НТВ утром»
7.10, 8.05 Т/с «ЛЕСНИК» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
9.00 «Утро с Юлией Высоцкой» 12+
10.20 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА. НОВЫЕ СЕРИИ» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.40 Х/ф «БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА-2» 16+
23.30 «Анатомия дня»
0.10 Т/с «РОЗЫСК» 16+
1.45 2.00 «Спето в СССР» 12+
3.00 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

7.00 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.30, 23.30 Новости культуры
10.15, 1.40 «Наблюдатель»
11.15, 22.10 Т/с «САГА О ФОРСАЙТАХ». «СЕМЕЙНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ»
12.10 «Линия жизни»
13.05 Д/ф «Лоскутный театр»
13.20 Х/ф «ИСИДОР АННЕНСКИЙ. В ТЕНИ СВОЕГО ВЕКА» «МЕДВЕДЬ»
14.15, 21.55, 2.40 Д/с «Мировые сокровища культуры»
14.30 «Осенние портреты»
15.10 Спектакль «КОНАРМИЯ»
17.30 XV Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Лауреаты и призеры. Скрипка
18.45, 0.35 Д/ф «Запечатленное время» «Два парада Победы»
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.45 Главная роль
20.00 «Сати. Нескучная классика...»
20.40 «Правила жизни»
21.10 «Тем временем»
23.00 «Кто мы?»
23.45 Худсовет
23.50 Х/ф «МЕДВЕДЬ»
1.05 Концерт ансамбля солистов «Эрмитаж» под управлением А. Уткина

ЫТЛАРИКУН, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.15, 3.00 Новости
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.15, 21.35 Т/с «ЛУЧШЕ НЕ БЫВАЕТ» 16+
14.25, 15.15 «Время покажет» 16+
16.00 «Мужское / Женское» 16+
17.00 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
23.40 «Вечерний Ургант» 16+
0.30, 3.05 Х/ф «МЕСТО ПОД СОСНАМИ» 18+
3.15 Х/ф «СОГЛЯДАТАЙ» 12+

РОССИЯ 1

5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
9.55 «О самом главном»
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Местное время. Вести-Москва
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СКЛИФОСОВСКИЙ» 12+
18.15 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «НЕПОДКУПНЫЙ» 12+
23.50 Вести.doc 16+
2.30 Т/с «ОХРАНЯЕМЫЕ ЛИЦА» 12+
4.20 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш Ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Утренний гость. Премьера (на чувашском языке)
9.40-9.55 Профпортрет
11.35-11.55 Вести-Чăваш Ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш Ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

НТВ

5.00 «Все будет хорошо!» 16+
6.00 «НТВ утром»
7.10, 8.05 Т/с «ЛЕСНИК» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
9.00 «Утро с Юлией Высоцкой» 12+
10.20 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА. НОВЫЕ СЕРИИ» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.40 Х/ф «БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА-2» 16+
23.30 «Анатомия дня»
0.10 Т/с «РОЗЫСК» 16+
2.00 Главная дорога 16+
2.40 Дикий мир
3.05 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.30, 23.30 Новости культуры
10.15, 1.55 «Наблюдатель»
11.15, 22.10 Т/с «САГА О ФОРСАЙТАХ». «СЕМЕЙНЫЙ СКАНДАЛ»
12.10, 21.50 Д/с «Мировые сокровища культуры»
12.25, 20.40 «Правила жизни»
12.50 «Эрмитаж»
13.20 Х/ф «ИСИДОР АННЕНСКИЙ. В ТЕНИ СВОЕГО ВЕКА» «ЧЕЛОВЕК В ФУТЛЯРЕ»
15.10 «Тайны стальной комнаты»
15.35 «Сати. Нескучная классика...»
16.15, 23.00 «Кто мы?»
16.50 Д/ф «Владимир Нахабцев. «Служебный роман» с кинокамерой»
17.30 XV Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Лауреаты и призеры. Скрипка
18.45, 1.30 Д/ф «Война Жозефа Котина»
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.45 Главная роль
20.00 Искусственный отбор
21.10 «Игра в бисер»
23.45 Худсовет
23.50 Х/ф «ЧЕЛОВЕК В ФУТЛЯРЕ»

НАТЯЖНЫЕ ПОТОЛКИ
ПЛАСТИКОВЫЕ ОКНА
www.oknavdom21.ru
Рассрочка, кредит. СКИДКИ - доп. пенсионерам
Замер, доставка по Чувашии БЕСПЛАТНО
АКЦИЯ! 7-ое окно в подарок и 4 потолок
8 937 955-33-00 8 987 662-61-62
АКЦИЯ: по ценам 2014 года!
окна по себестоимости для застройщиков

ЮНКУН, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.15, 3.00 Новости
9.20, 4.25 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!» 12+
10.55, 3.25 Модный приговор
12.15, 21.35 Т/с «ЛУЧШЕ НЕ БЫВАЕТ» 16+
14.25, 15.15 «Время покажет» 16+
16.00 «Мужское / Женское» 16+
17.00 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
23.40 «Вечерний Ургант» 16+
0.30, 3.05 Х/ф «МОЙ ПУТЬ» 16+

РОССИЯ 1

5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
9.55 «О самом главном»
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Местное время. Вести-Москва
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СКЛИФОСОВСКИЙ» 12+
18.15 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «НЕПОДКУПНЫЙ» 12+
22.55 Специальный корреспондент 16+
0.35 Х/ф «СОЛОМЕННАЯ ШЛЯПКА»
2.00 Т/с «ОХРАНЯЕМЫЕ ЛИЦА» 12+
3.55 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш Ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00-9.55 Выборы-2015
11.35-11.55 Вести-Чăваш Ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш Ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

НТВ

5.00 «Все будет хорошо!» 16+
6.00 «НТВ утром»
7.10, 8.05 Т/с «ЛЕСНИК» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
9.00 «Утро с Юлией Высоцкой» 12+
10.20 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА. НОВЫЕ СЕРИИ» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.40 Х/ф «БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА-2» 16+
23.30 «Анатомия дня»
0.10 Т/с «РОЗЫСК» 16+
2.00 Квартирный вопрос 0+
3.05 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.30, 23.30 Новости культуры
10.15, 1.55 «Наблюдатель»
11.15, 22.10 Т/с «САГА О ФОРСАЙТАХ». «В ПОГОНЕ ЗА СЧАСТЬЕМ»
12.10 Д/с «Мировые сокровища культуры»
12.25 «Правила жизни»
12.50 «Красуйся, град Петров!» «Царское Село. Александровский дворец»
13.20 Х/ф «ИСИДОР АННЕНСКИЙ. В ТЕНИ СВОЕГО ВЕКА» «СВАДЬБА»
14.30 Д/ф «Человек судьбы. Сергей Боткин»
15.10 «Тайны стальной комнаты»
15.35 Искусственный отбор
16.15, 23.00 «Кто мы?»
16.50 «Больше, чем любовь»
17.30 XV Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Лауреаты и призеры. Скрипка
18.45, 1.20 Д/ф «Защита Ильина»
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.45 Главная роль
20.00 «Абсолютный слух»
20.45 Д/ф «Запечатленный образ, или Лев Толстой и Илья Гинцбург: двойной портрет в интерьере эпохи»
23.45 Худсовет
23.50 Х/ф «СВАДЬБА»
0.55 Д/ф «История одной «Свадьбы»
1.50 Д/ф «Лао-цзы»

КĔҪНЕРНИКУН, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.15, 3.00 Новости
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.15, 21.35 Т/с «ЛУЧШЕ НЕ БЫВАЕТ» 16+
14.25, 15.15 «Время покажет» 16+
16.00 «Мужское / Женское» 16+
17.00 «Наедине со всеми» 16+
18.45 «Давай поженимся!» 16+
19.50 «Пусть говорят» 16+
21.00 «Время»
23.40 «Вечерний Ургант» 16+
0.30 Х/ф «ДРУЖИННИКИ» 18+
2.25, 3.05 Х/ф «ПЕРСИ ДЖЕКСОН И ПОХИТИТЕЛЬ МОЛНИЙ» 12+

РОССИЯ 1

5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
9.55 «О самом главном»
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Местное время. Вести-Москва
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СКЛИФОСОВСКИЙ» 12+
18.15 «Прямой эфир» 12+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «НЕПОДКУПНЫЙ» 12+
22.55 «Поединок» 12+
0.35 Х/ф «СОЛОМЕННАЯ ШЛЯПКА»
2.00 Т/с «ОХРАНЯЕМЫЕ ЛИЦА» 12+
3.55 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш Ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Интервью недели
9.20 Поэзия Любови Мартьяновой. Премьера (на чувашском языке)
9.40-9.55 Спорт сильных. Премьера
11.35-11.55 Вести-ЧăвашЕн
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш Ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

НТВ

5.00 «Все будет хорошо!» 16+
6.00 «НТВ утром»
7.10, 8.05 Т/с «ЛЕСНИК» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
9.00 «Утро с Юлией Высоцкой» 12+
10.20 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА. НОВЫЕ СЕРИИ» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.40 Х/ф «БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА-2» 16+
23.30 «Анатомия дня»
0.10 Т/с «РОЗЫСК» 16+
2.00 «Дачный ответ» 0+
3.05 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.30, 23.30 Новости культуры
10.15, 1.55 «Наблюдатель»
11.15, 22.10 Т/с «САГА О ФОРСАЙТАХ». «УЖИН У СУИЗИНА»
12.10, 21.55, 1.40 Д/с «Мировые сокровища культуры»
12.25, 20.40 «Правила жизни»
12.50 Д/ф «Герой»
13.20 Х/ф «ИСИДОР АННЕНСКИЙ. В ТЕНИ СВОЕГО ВЕКА» «АННА НА ШЕЕ»
14.50 Д/ф «Жюль Верн»
15.10 «Тайны стальной комнаты» «Быть женой гения...»
15.50 Д/ф «Ариф Меликов. Легенда»
16.15, 23.00 «Кто мы?»
16.50 Д/ф «90 лет со дня рождения Бориса Чайковского. «Он жил у музыки в плену»
17.30 XV Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Лауреаты и призеры. Скрипка
18.45, 1.15 Д/ф «Три тайны адвоката Плевако»
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.45 Главная роль
20.00 Черные дыры. Белые пятна
21.10 «Культурная революция»
23.45 Худсовет
23.50 Х/ф «АННА НА ШЕЕ»

ЭРНЕКУН, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

5.00 «Доброе утро»
9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
9.20 Контрольная закупка
9.50 «Жить здорово!» 12+
10.55 Модный приговор
12.15 Т/с «ЛУЧШЕ НЕ БЫВАЕТ» 16+
14.25, 15.15 «Время покажет» 16+
16.00 «Мужское / Женское» 16+
17.00 «Жди меня»
18.45 «Человек и закон» 16+
19.50 «Поле чудес» 16+
21.00 «Время»
21.30 «Голос» 12+
23.50 «Вечерний Ургант» 16+
0.45 «Городские пижоны» «Мадемуазель Си» 16+
2.30 Х/ф «СЕМЕЙНАЯ СВАДЬБА» 12+
4.25 «Модный приговор»

РОССИЯ 1

5.00, 9.15 Утро России
9.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
9.55 «О самом главном»
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Местное время. Вести-Москва
11.55 Т/с «ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «СКЛИФОСОВСКИЙ» 12+
18.15 «Прямой эфир» 12+
21.00 «Кривое зеркало» Театр 16+
0.20 Х/ф «РОМАН В ПИСЬМАХ» 12+
2.20 Горячая десятка 12+
3.25 «Шум земли»
4.20 Комната смеха

ЧТВ

6.07-6.10, 6.35-6.41 Вести-Чăваш Ен
7.07-7.10, 7.35-7.41 Вести-Чувашия. Утро
8.07-8.10, 8.35-8.41 Вести-Чувашия. Утро
9.00 Вечно живой образ (на чувашском языке)
9.30 Дороги Чувашии. Премьера
9.40-9.55 Точка зрения
11.35-11.55 Вести-Чăваш Ен
14.30-14.50 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш Ен
19.35-20.00 Вести-Чувашия

НТВ

5.00 «Все будет хорошо!» 16+
6.00 «НТВ утром»
7.10, 8.05 Т/с «ЛЕСНИК» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
9.00 «Утро с Юлией Высоцкой» 12+
10.20 Т/с «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА. НОВЫЕ СЕРИИ» 16+
12.00 Суд присяжных 16+
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» 16+
14.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
15.00 Т/с «МОСКВА. ТРИ ВОКЗАЛА» 16+
16.20 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» 16+
18.00 «Говорим и показываем» 16+
19.40 Х/ф «БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА-2» 16+
21.35 Х/ф «НАВОДЧИЦА» 16+
1.35 «БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА. ПОСЛЕСЛОВИЕ» 16+
2.25 Дикий мир
2.45 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

6.30 «Евроньюс»
10.00, 15.00, 19.30, 23.05 Новости культуры
10.20 Х/ф «СТРОГИЙ ЮНОША»
12.15 Д/ф «Драматическая педагогика Альберта Лиханова»
12.50 «Письма из провинции»
13.20 Х/ф «ОДНА СТРОКА»
15.10 Д/ф «Запечатленный образ, или Лев Толстой и Илья Гинцбург: двойной портрет в интерьере эпохи»
16.35 «Кто мы?»
17.00 Д/ф «Алгоритм Берга»
17.30 XV Международный конкурс имени П.И. Чайковского. Лауреаты и призеры. Скрипка
18.45 «Чему смеетесь? или Классики жанра» Александр Иванов
19.45 Х/ф «КЛУБ ЖЕНЩИН»
22.10 «Линия жизни»
23.20 Худсовет
23.25 Х/ф «СЛЕПЫЕ СВИДАНИЯ»
1.15 Концерт Жорди Саваля
1.55 «Искатели» «Железный король России»

ШĂМАТКУН, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

5.40, 6.15 Россия от края до края. «Сибирь» 12+
6.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
6.40 Т/с «ЛИСТ ОЖИДАНИЯ» 16+
8.45 «Смешарики. Новые приключения»
9.00 «Играй, гармонь любимая!»
9.45 «Слово пастыря»
10.15 Смак 12+
10.55 «Станислав Любшин. Сентиментальный роман» 12+
12.15 «Идеальный ремонт»
13.10 К юбилею актрисы. «Надежда Румянцева. Одна из девчат»
14.10 Х/ф «КОРОЛЕВА БЕНЗОКОЛОНКИ»
15.40 «Голос» 12+
18.10 «Кто хочет стать миллионером?»
19.10 «ДОстояние РЕспублики: Андрей Вознесенский»
21.00 «Время»
21.20 «Сегодня вечером» 16+
22.55 Х/ф «МЫ КУПИЛИ ЗООПАРК» 12+
1.15 «Тихий дом» на Венецианском кинофестивале. Программа Сергея Шолохова 16+
1.45 Х/ф «ОСКАР-2013» БЕН ЭФФЛЕК Х/Ф «ОПЕРАЦИЯ «АРГО» 16+
3.55 Х/ф «МОРСКОЙ ПЕХОТИНЕЦ 2» 16+

РОССИЯ 1

5.05 Х/ф «ДАМЫ ПРИГЛАШАЮТ КАВАЛЕРОВ»
6.35 «Сельское утро»
7.05 Диалоги о животных
8.00, 11.00, 14.00 Вести
8.20, 11.10, 14.20 Местное время. Вести-Москва
8.30 «Военная программа» Александра Сладкова
9.05 «Танковый биатлон»
10.05 «Зоя Воскресенская. Мадам «совершенно секретно» 12+
11.20 «Моя жизнь сделана в России»
12.00, 14.30 Х/ф «СЧАСТЬЕ ЕСТЬ» 12+
16.20 Субботний вечер
18.00 Х/ф «СИНДРОМ НЕДОСКАЗАННОСТИ» 12+
20.00 Вести в субботу
20.45 Х/ф «МЕЛОДИЯ НА ДВА ГОЛОСА» 12+
0.35 Х/ф «НЕ ПОКИДАЙ МЕНЯ, ЛЮБОВЬ» 12+
2.40 Х/ф «ВОЛШЕБНАЯ СИЛА»
4.05 Комната смеха

ЧТВ

8.20-8.30 Вести-Чăваш Ен
10.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
10.50-11.00 Солнечный зайчик (на чувашском языке)
14.20-14.30 Вести-Чувашия

НТВ

4.40 «Все будет хорошо!» 16+
5.40 Х/ф «ЛУЧШИЕ ВРАГИ» 16+
7.25 Смотр 0+
8.00, 10.00, 13.00 Сегодня
8.15 «Жилищная лотерея Плюс» 0+
8.45 «Медицинские тайны» 16+
9.20 «Готовим с Алексеем Зиминым» 0+
10.20 Главная дорога 16+
11.00 Кулинарный поединок с Дмитрием Назаровым 0+
11.55 Квартирный вопрос 0+
13.20 «Я худею!» 16+
14.20 «Поедем, поедим!» 0+
15.05 Своя игра 0+
16.00 Х/ф «ВОЕННЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ» 16+
18.00 Следствие вели...16+
19.00 «Центральное телевидение» с Вадимом Такменевым
20.00 «Новые русские сенсации» 16+
21.00 Ты не поверишь! 16+
22.00 «50 оттенков. Белова» Информационное шоу
23.00 Х/ф «ПЕТРОВИЧ» 16+
3.05 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

6.30 «Евроньюс»
10.00 Библейский сюжет
10.30 Х/ф «КЛУБ ЖЕНЩИН»
12.55 Д/ф «Антонина Шуранова. В живых сердцах оставить свет...»
13.35 Большая семья. Максим Аверин
14.30 Пряничный домик. «Иконописцы»
14.55 Д/с «Нефронтовые заметки»
15.25 Х/ф «СЛЕПЫЕ СВИДАНИЯ»
17.00 Новости культуры

ВЫРСАРНИКУН, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Т/с «ЛИСТ ОЖИДАНИЯ» 16+
8.10 «Армейский магазин» 16+
8.45 «Смешарики. ПИН-код»
8.55 «Здоровье» 16+
10.15 «Непутевые заметки» 12+
10.35 «Пока все дома»
11.25 Фазенда
12.15 «Теория заговора» 16+
13.10 Х/ф «НЕПОДСУДЕН»
15.00 Х/ф «КАНИКУЛЫ СТРОГОГО РЕЖИМА» 12+
17.10 «Время покажет» Темы недели 16+
19.00, 22.30 «Клуб Веселых и Находчивых» Встреча выпускников-2015 16+
21.00 Воскресное «Время»
23.45 «Большой брат следит за тобой» 16+
0.55 Х/ф «21 ГРАММ» 16+
3.10 Модный приговор
4.10 Контрольная закупка

РОССИЯ 1

5.15 Х/ф «ВОЗВРАТА НЕТ»
7.20 Вся Россия
7.30 «Сам себе режиссер»
8.20, 3.35 «Смехопанорама» Евгения Петросяна
8.50 Утренняя почта
9.30 «Сто к одному»
10.20 Местное время. Вести-Москва. Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 «Смеяться разрешается»
13.10, 14.20 Х/ф «МОЙ ЛЮБИМЫЙ ГЕНИЙ» 12+
17.30 «Главная сцена»
20.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым» 12+
0.30 Х/ф «ВЫКРУТАСЫ» 12+
2.35 «Зоя Воскресенская. Мадам «совершенно секретно» 12+
4.05 Комната смеха

ЧТВ

10.20-11.00 Вести-Чувашия. События недели

НТВ

5.05 «Все будет хорошо!» 16+
6.05 Х/ф «ЛУЧШИЕ ВРАГИ» 16+
8.00, 10.00, 13.00, 15.40 Сегодня
8.15 «Русское лото плюс» 0+
8.50 Их нравы 0+
9.25 Едим дома 0+
10.20 «Первая передача» 16+
11.00 «Чудо техники» 12+
11.50 «Дачный ответ» 0+
13.20 Чемпионат России по футболу 2015/2016
16.00 Х/ф «ХРУЩЕВ. ПЕРВЫЙ ПОСЛЕ СТАЛИНА» 16+
17.00 «Следствие ведут...» 16+
18.00 «Акценты недели» Информационная программа
19.00 «Точка» с Максимом Шевченко
20.00 «Большинство»
21.15 Т/с «МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ» 16+
1.05 «Большая перемена» 12+
3.00 Т/с «ЧАС ВОЛКОВА» 16+

РОССИЯ К

6.30 «Евроньюс»
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым»
10.35 Х/ф «ПРОЩАНИЕ С ПЕТЕРБУРГОМ»
12.10 «Легенды мирового кино» Анита Экберг
12.40 «Россия, любовь моя!» «Ездовые собаки Чукотки»
13.05 Д/ф «Ариф Меликов. Легенда»
13.35 Д/ф «Из жизни ежика в период глобального потепления»
14.30 Гении и злодеи. Ирвинг Берлин
15.00 «Что делать?»
15.45 «Пешком...» Москва дачная
16.15 Спектакль «МЕЩАНЕ»
18.50, 1.55 «Искатели» «Анна Андерсон. Наследница или самозванка?»
19.40 К юбилею киностудии им. М. Горького. «100 лет после детства»
19.55 Х/ф «ЖИВЕТ ТАКОЙ ПАРЕНЬ»
21.30 «Острова»
22.10 Ольга Бородина и Владимир Галузин в опере М. Мусоргского «ХОВАНЩИНА»
1.40 М/ф «Таракан» «Потоп»
2.40 Д/с «Мировые сокровища культуры»

ÇАНТАЛĂК

Шупашкарта	Вăхăт	4.09	5.09	6.09	7.09	8.09	9.09	10.09
Температура, °C	2-4 сехетре	+12	+14	+15	+13	+13	+12	+12
	14-16 сехетре	+18	+17	+19	+23	+19	+18	+17
Çумăр çăвать		–	[rain]	–	[rain]	–	–	[rain]
Атмосфера пусăмĕ, мм.		752	747	749	743	748	748	750

«ХРЕСЧЕН САССИ»
Обществăлла политика хаçачĕ
Индекс 54838
Учредительсем – Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерстви, Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерстви «Хыпар» Издательство çурчĕ» Чăваш Республикин хăйтытăмлă учрежденийĕ

ДИРЕКТОР-ТĔП РЕДАКТОР – В.В. ТУРКАЙ
Редактор – В.В. Петрова
РЕДКОЛЛЕГИ:
В.В. Петрова – редактор
И.П. Никитина – корреспондент
Л.А. Никитина – корреспондент
Е.А. Трофимова – хаçат операторĕ

hypar3@mail.ru
Редакципе издатель адресĕ: Шупашкар, И. Яковлев пр., 13.
Телефонсем:
директор-тĕп редактор – 56-00-67,
пайсем – 62-50-06, 62-04-54,
реклама пайĕ тел./факс – 28-83-70.
Факс (8352) 62-50-06

Хаçата 2013 çулхи раштав уйăхĕн 10-мĕшĕнче Федераци çыхăну, информаци технологийĕсемпе массăллă коммуникацисен сферинчи саккунсене пăхăнние сăнаса тăракан службăн Чăваш Республикинчи управленийĕ ПИ ТУ 21-00305 [1] регистрациленĕ.
Хаçата «Хыпар» Издательство çурчĕ» АУ техника центрĕнче хатĕрленĕ оригинал-макетпа «Чăваш ЕН» ИПК» АУО типографийĕнче пичетленĕ. 428019, Шупашкар, И. Яковлев пр-чĕ, 13.

Графикпа 17 сехетре алă пусмалла. 17 сехетре алă пуснă.
Заказ 3413
Тираж 10374

* Рекламăна пĕлтерÿсем. Реклама тексчĕсемпе пĕлтерÿсемшĕн вĕсене параканссем яваплă.